



CEIP VERGE DE LLUC

Els espais d'Aprenentatge. Una finestra oberta al benestar

BONES PRÀCTIQUES EN ENTORNS PEDAGÒGICS
nº9 NOVEMBRE 2023

Equip CEIP Verge de Lluc

Rita Laura Reus Costa
Indiana Mas Mir
Silvia Caraballo Miralles
Nuria Bauzà Collado
Inés Mójer Gehring
Neus García Alpuente
Aina Salvà Jordà

Professores UIB del Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació

Maria A. Riera Jaume
Mar Oliver Barceló
Maria Ferrer Ribot

Hi col·labora:



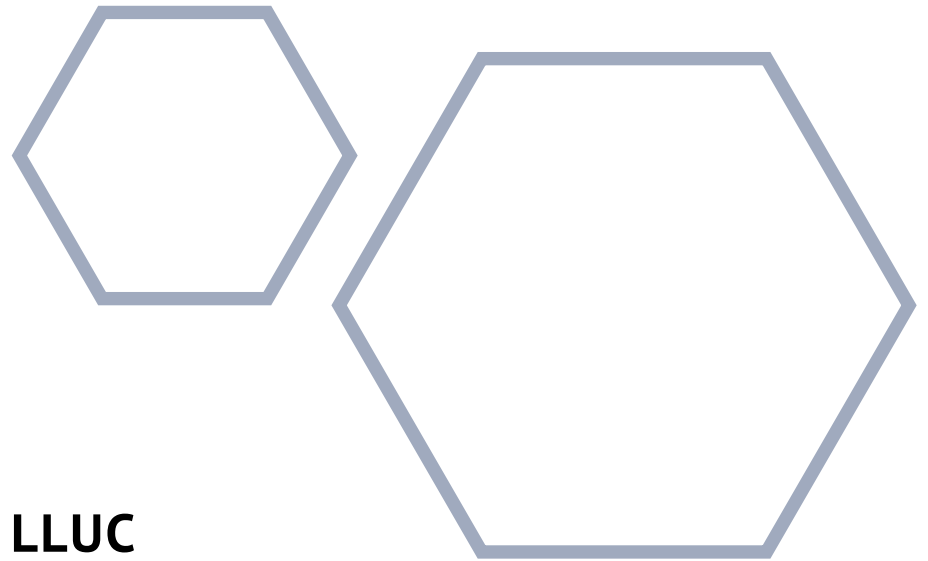
Irie
UIB - GOIB

Institut de Recerca
i Innovació Educativa



Universitat
de les Illes Balears

Departament
de Pedagogia Aplicada
i Psicologia de l'Educació



CEIP VERGE DE LLUC

Els espais d'Aprenentatge. Una finestra oberta al benestar

BONES PRÀCTIQUES EN ENTORNS PEDAGÒGICS
nº9 NOVEMBRE 2023

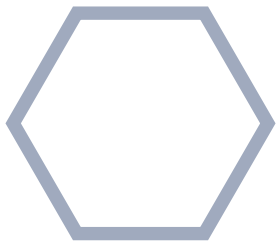
Equip CEIP Verge de Lluc

Rita Laura Reus Costa
Indiana Mas Mir
Silvia Caraballo Miralles
Nuria Bauzá Collado
Inés Mójer Gehring
Neus García Alpuente
Aina Salvà Jordà

Professores UIB del Departament de

Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació

Maria A. Riera Jaume
Mar Oliver Barceló
Maria Ferrer Ribot



1. EL CAMÍ DEL CANVI	4
2. EL BENESTAR COM A CONDICIÓN ESSENCIAL PER A L'APRENTATGE	9
2.1 Reconèixer l'infant	11
2.2 La mirada en les relacions	11
2.3. Benestar i gestió de les emocions	12
2.4. Docents que cuiden i es cuiden	15
3. ELS ESPAIS D'APRENTATGE A VERGE DE LLUC	17
3.1. Com entenem el treball per espais	17
3.2. Espais que dignifiquen i acullen	20
3.3. Espais sensibles i estètics	24
3.4. Els espais d'aprenentatge a la comunitat de petits, mitjans i grans	25
3.5. La temporalitat dels espais	35
3.6. Avaluació i autoregulació de l'aprenentatge	37
4 . COMUNICACIÓ I VINCLES	40
4.1 Les sortides al barri	40
4.2. Relació amb les famílies	42
4.3. Relació amb la comunitat	44
5 . LA VEU DELS INFANTS	46
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	47

1. EL CAMÍ DEL CANVI

ELS ESPAIS D'APRENTATGE. UNA FINESTRA OBERTA AL BENESTAR



Aquest monogràfic parla del nostre centre, del seu recorregut i del moment actual. Hem compartit exemples del nostre dia a dia a l'escola i dels eixos que marquen el sentit de la nostra feina.

En aquest primer apartat s'exposa el context del centre i el procés del canvi al llarg d'aquests deu anys.

El CEIP Verge de Lluc està situat al barri Verge de Lluc de Palma i limita amb el carrer d'Aragó, les vies del tren, el torrent i amb terrenys que abans eren militars i ara són dels Serveis Ferroviaris de Mallorca.



És una escola d'una línia que aquest curs (2022-23) compta amb 164 alumnes d'infantil i primària. Es caracteritza per un alt percentatge d'immigració, un 23,8% d'alumnes immigrants, procedents de 16 països diferents. Del 76,2% d'alumnes de nacionalitat espanyola, un 31,2% són d'ètnia gitana. Un terç de l'alumnat té necessitats específiques de suport educatiu (NESE).

Fa uns anys la paraula que definia la nostra situació a l'escola era "MOBILITAT" i duia implícita una "INESTABILITAT" tant de plantilla com de l'alumnat



i les seves famílies. A poc a poc la nostra realitat està canviant. Fa tres cursos s'hi varen incorporar nous infants procedents de famílies interessades en el Projecte Educatiu i d'allà ençà, gràcies a la difusió i a les jornades de portes obertes, hem arribat al curs 22-23 amb un 28% d'alumnes que trien l'escola motivats pel seu Projecte.

Actualment hi conviuen alumnes que provenen d'entorns desfavorits i que viuen situacions de vulnerabilitat social (dificultats econòmiques, d'integració social i laboral, de convivència i relació, amb barreres idiomàtiques i culturals) amb alumnes d'entorns rics socioculturalment. Per a nosaltres suposa un gran repte poder atendre, integrar i donar resposta a tota aquesta diversitat per aconseguir que sigui un enriquiment per a tota la comunitat educativa.

A partir dels resultats de les darreres proves de diagnòstic, que daten del curs 2016-17, de les darreres memòries de fi de curs i les característiques de l'alumnat es va detectar la necessitat de fer un canvi metodològic. Sabem que l'abandonament i el fracàs escolar són indicadors rellevants de risc d'exclusió social perquè redueixen notablement les possibilitats d'inserció laboral i tendeixen a reproduir les condicions que condueixen a l'exclusió.

L'escola es va plantejar, davant aquesta situació, com donar respostes adequades als problemes detectats dels alumnes i compensar les limitacions d'origen familiar o social que afectaven l'aprenentatge.

Alguns dels problemes detectats:

1. Infants no escolaritzats abans dels 4/5 anys
2. Elevat nivell de conflictes entre els infants
3. Manca de motivació i atenció per les propostes escolars
4. Característiques dels contextos de vida dels infants: molts de canvis d'habitatge, fragilitat emocional en els contextos familiars, manca d'estimulació ambiental

Representava un repte implementar processos d'innovació en el CEIP Verge de Lluç, immers en aquest context multicultural i d'especial dificultat. La innovació, en aquest escenari, havia de tenir present l'interès per generar les millors oportunitats d'aprenentatge i considerar les coordenades socioculturals que l'emmarquen. L'objectiu era generar una reflexió entorn a la metodologia del centre i adaptar-la a la diversitat dels infants.

És per això que es van plantejar dos àmbits d'intervenció prioritaris: la millora del clima social del centre (l'educació emocional i l'enfocament inclusiu en relació amb el tractament de la diversitat multicultural) i el canvi metodològic.

Finalitats del canvi:

- Afavorir el benestar emocional i psicològic
- Incorporar el joc com eina per a l'aprenentatge
- Proporcionar experiències sensorials i exploratòries
- Aconseguir un aprenentatge experiencial i interactiu
- Reduir ràtios i fer agrupaments més flexibles que ho permetin (incorporar mestres de suport, AD, PT, Música, Anglès)
- Posar a disposició de mestres i alumnes espais i propostes motivadores que convidin a l'aprenentatge
- Proporcionar seguretat afectiva, grup i adults de referència, moments de trobada del grup
- Oferir una educació totalment respectuosa amb l'infant i les seves famílies acompanyant-los, orientant-los i donant-los seguretat física, afectiva i emocional

A partir del curs 2013-14 a l'Etapa d'Infantil es va començar a implementar el treball per espais o ambients com a projecte d'innovació metodològica. Es varen adequar els espais de les aules d'Infantil, així com altres espais com el passadís, el pati o l'aula de música, per tal de crear ambients d'aprenentatge motivadors i per afavorir tant la participació activa com el protagonisme dels infants en el seu procés d'aprenentatge. Es va pensar una organització del temps més respectuosa amb la diversitat de ritmes i processos d'aprenentatge; es modificaren els horaris per tal d'afavorir una dinàmica d'agrupaments flexibles i una atenció més individualitzada als infants.

Aquesta experiència, amb noves propostes plantejades als diferents espais i una atenció més personalitzada, va tenir una valoració molt positiva. Es va demostrar que la proposta del treball per espais d'aprenentatge a Infantil s'adequava a les característiques i necessitats dels alumnes i es varen veure beneficis en el clima socioemocional, que es va traduir en una disminució de conflictes i una major motivació cap a l'aprenentatge.

En el curs 2014-15 es va iniciar aquest canvi metodològic al primer cicle de primària i el curs 2016-17, a tota l'etapa. D'aquesta manera la metodologia s'implementà a tots els cursos del centre. El procés va ser progressiu, de manera que es començaren a condicionar els espais de la Comunitat de Mitjans i Grans

i es va començar experimentant a temps parcial el treball per espais d'aprenentatge. També s'organitzaren en Comunitats, i a partir del setembre de 2016, tot el centre es va estructurar en grups heterogenis de referència, tant a Infantil com a Primària.

Es va veure que aquest procés de canvi necessitava una major coordinació del professorat i formació i reflexió conjunta. Les formacions gestionades a través del Centre de Professorat de Palma s'han centrat fonamentalment en tres eixos: Convivència (Pràctiques restauratives), Metodologia (Treball per ambients) i Avaluació competencial inclusiva.

CONVIVÈNCIA

- La millora de la convivència al centre i la comunitat
- L'assemblea com a espai per a l'escolta i l'expressió afectiva. El cercle com a eina de diàleg i creació de grup
- Les pràctiques restauratives adreçades a tractar petits conflictes

METODOLOGIA

- Els espais d'aprenentatge, continuar amb l'elaboració de propostes i materials
- L'estètica dels espais, les propostes i els materials
- Documentació dels espais

AVALUACIÓ

- Diferents tipus d'avaluació competencial i inclusiva
- Instruments i eines d'avaluació

FORMACIONS REALITZADES AL LLARG D'AQUESTS CURSOS

Curs	Títol	Ponents
2013-14	Com treballar per Ambients (Inici)	Maria A. Riera
2014-15	Com treballar per Ambients (Aprofundiment)	Maria A. Riera
2015-16	Com treballar per Ambients (Aprofundiment)	Maria A. Riera
2016-17	Implementació d'espais a primària i Projectes al CEIP Verge de Lluç	Maria A. Riera Ricard Vila Carles Parellada
2017-18	Estratègies docents per a la millora del rendiment de l'alumnat (La neuroeducació i el treball per ambients)	Maria A. Riera Raúl Genoves Ricard Vila
2018-19	Moment al Verge de Lluç (convivència al centre i acompanyament respectuós)	Maria A. Riera CEIP Sant Miquel
2019-20	Junts Fent Camí (Pràctiques restauratives i aprofundiment ambients)	Maria A. Riera Leidy León Lluïsa Urtasun Mercedes Laguens Victor Caraballo Ana Belén Petro Equip CEIP Joan Miró
2020-21	Reflexions respecte a la documentació a la Comunitat de Petits Reflexió i autoevaluació en relació amb el treball en els espais d'aprenentatge	Coord. Maria A. Riera i equip directiu
2021-22	Junts avaluem	Coral Regí CEIP Sa Joveria (Eivissa)
2022-23	DUA al CEIP Verge de Lluç	Coord. Equip directiu i Assesora CEP

2. EL BENESTAR COM A CONDICIÓ ESSENCIAL PER A L'APRENTATGE

ELS ESPAIS D'APRENTATGE.
UNA FINESTRA OBERTA AL
BENESTAR



Per realitzar qualsevol innovació és fonamental començar reflexionant sobre quina és la nostra mirada sobre l'educació i el nostre rol docent. En aquest capítol presentarem alguns dels pilars que han guiat el nostre procés de canvi.

El CEIP Verge de Lluç, com a centre d'alta complexitat, es planteja construir una escola on els infants es desenvolupin de manera integral, anar molt més enllà de la transmissió de coneixements, per construir un espai de comunicació i establiment de vincles positius. Aquests llaços sempre són necessaris, però resulten imprescindibles en alguns casos en què cal compensar experiències negatives viscudes en altres contextos i desenvolupar la resiliència:

La escuela tiene que dejar de quejarse de las condiciones sociales y familiares que afectan negativamente el desarrollo personal y escolar de algunos alumnos y tomar una postura más decidida por contribuir a superar las desigualdades, compensar los riesgos de inadaptación y exclusión social e incluir a todos los alumnos en la comunidad educativa. (Uriarte, 2006, 20)

Per a això, un element clau serà el **rol docent**. L'equip del centre està en un procés de reflexió constant per oferir un bon acompanyament a l'infant, tenint en compte les seves necessitats, les ganes d'aprendre, d'explorar, la curiositat contínua

de tot allò que sent, posant límits a les seves conductes, si cal, i oferint autonomia, ajudant a superar els obstacles que se li presenten. L'acompanyament emocional serà imprescindible per a què l'infant es pugui desenvolupar de manera global. Però també

resulta necessari que l'equip de mestres se senti bé per a poder oferir aquest acompanyament. En aquest capítol veurem els eixos que han orientat el nostre rol docent en aquest procés d'innovació educativa i de canvi de mirada.





Font: Reus et al., 2022, p.508.

2.1 Reconèixer l'infant

Tots els infants, i especialment aquells que provenen d'entorns vulnerables, necessiten ser mirats, acceptats i reconeguts. La nostra mirada, com a mestres, ha d'anar sempre enfocada a cercar allò positiu de cada un d'ells. Cal mirar-ne les bondats: les seves competències i reconèixer-les com a tals. Es tracta de donar-li valor, de parlar de les seves forteses més que no de les seves febleses. Reconèixer l'infant vol dir acceptar-lo com és, com un ser únic i individual, amb una identitat pròpia que cal respectar i escoltar (Tonucci, 2019; Ferri, 2021). Hi ha d'haver un compromís a l'hora d'acceptar l'infant així com és, respectant les seves diferències, en consonància amb la Convenció dels Drets de la Infància (1989).

Per reconèixer l'infant sense prejudicis és necessari que les mestres reflexionem sobre el concepte d'infància: quines són les expectatives que en tenim, dels infants? Això és la base sobre la qual es va construint l'escola i tota l'activitat educativa. Per poder ser conscients de quina és la nostra mirada cap a l'infant i en quins àmbits podem seguir millorant hem posat en pràctica diverses iniciatives vinculades amb l'observació i la reflexió: l'autobservació i la co-observació. Emmarcats en el pla de convivència es realitzen processos periòdics d'autobservació, a partir d'una graella, que proporcionen als mestres l'oportunitat de detenir-se i qüestionar-se temes com: *Mantenc*

una mirada lliure de judicis a la persona? Em preocup perquè tots els alumnes tinguin veu? Consideram que l'autoavaluació dels docents sobre les pròpies pràctiques educatives és fonamental per fer unes intervencions cada cop més ajustades a l'alumnat (Cano i Gómez, 2020).

Autobservació¹

Continuant amb aquesta línia també es realitzen co-observacions, on un mestre visita una altra aula periòdicament, de la seva o d'altres comunitats, per compartir mirades i conèixer maneres diferents de respondre a les necessitats. Tal i com comenten Rosselló i De la Iglesia (2021) les observacions i retroalimentacions entre el professorat són una eina que potencia el desenvolupament professional i contribueix a millorar la pràctica docent. Tot i no ser co-observacions sistemàtiques, també cal destacar que el fet de comptar amb parella educativa durant la jornada escolar permet observar regularment una altra mestra i tenir un interlocutor amb qui analitzar com s'està portant a terme el reconeixement de l'infant de manera constant: «El treball en parella ajuda a explicitar millor les idees, a justificar les nostres opcions educatives i a conèixer diversos valors que

¹ Els documents enllaçats a aquest número de la col·lecció són propietat del CEIP VERGE DE LLUC

les criatures saben apreciar perquè els perceben de manera negociada en l'actuació dels adults» (Hoyuelos, 2004, p. 8).

Observació entre iguals

2.2 La mirada en les relacions

Els objectius curriculars actuals fan referència a l'educació integral de les persones, perquè siguin capaces de viure en societat gaudint d'autonomia i criteri personal. Les escoles tenen un paper important en la socialització i la construcció de les dinàmiques relacionals dels infants (Margenat, Dalmau i Vanrell, 2012).

En el nostre centre consideram que per reconèixer l'infant és imprescindible la creació de vincles. Tots els docents som molt conscients de la importància de dedicar el temps que sigui necessari per aconseguir crear aquest vincle. Cal dedicar temps a mirar l'infant, a acompanyar moments de joc, a compartir vivències... I també durant els moments de conflicte. Volem destacar **el moment de pati i joc exterior**, ja que és un moment privilegiat per generar relacions i on, sovint, els infants estan tranquils i engrescats. Som conscients que això implica renunciar a entendre el pati com un moment de descans dels adults, però cal apropar-nos als infants no només quan sorgeix un conflicte, sinó també en moments positius.

Un altre canvi evident que es produeix quan es modifica el concepte d'infant és que ens fem conscients de la importància d'una **comunicació verbal i no verbal respectuosa**. Consideram fonamental parlar sempre amb tranquil·litat, amb un to de veu adequat, intentant mantenir la calma. El fet de no entendre la figura del mestre de manera autoritària ens va ajudar a canviar aquest model de comunicació, cap a un model més assertiu i empàtic. Per realitzar aquest canvi de paradigma comunicatiu (i educatiu), va ser fonamental, d'una banda, la formació i de l'altra, que tot l'equip anés en sintonia. El fet que tot el claustre reconegui la importància d'aquesta comunicació respectuosa fa que sigui més fàcil anar creixent com equip, i millorant. Comptar amb la parella educativa també és un factor que ajuda, ja que si algú es posa nerviós però veu a la companya realitzant una conversa tranquil·la, veu la diferència i pot tornar a la calma. El procés d'aprenentatge cap a una comunicació respectuosa és llarg, exigeix una reflexió i una millora constants, i fa que ens anem regulant de manera conjunta.

Per a garantir l'actuació coordinada i coherent amb el Projecte Educatiu de Centre, es presta una especial atenció als mestres nous. Amb tal fi s'ha dissenyat un Protocol d'Acollida als Mestres Nouvinguts, on se'ls presenta el centre, se'ls proporciona tota la documentació elaborada durant els darrers anys i es presenta la comunitat educativa on estaran. Aquest

procés ha estat valorat molt positivament pels mestres que s'incorporen al centre.

[Pla d'acollida als mestres nouvinguts](#)

2.3. Benestar i gestió de les emocions

En el nostre centre som molt conscients que sense benestar no es pot produir l'aprenentatge. La relació neural entre l'adquisició de nous conceptes, procediments o actituds i els aspectes emocionals/socials mostra com les emocions són la pedra angular dels aprenentatges. Per aconseguir un bon aprenentatge s'hauran d'afavorir estats emocionals centrats en l'alegria, la curiositat, reptes assequibles i la valoració de l'esforç (Bueno, 2021; Dolcos et.al., 2020). Per aquest motiu, tots els mestres estem molt atents a detectar les necessitats de cada infant, i així assolir un clima de benestar emocional. Per aconseguir-ho, és essencial un procés d'aprenentatge compartit. Per una banda es requereix que els docents realitzem una observació continuada, a través de la qual aprenem a identificar les emocions de cada infant i a fer l'acompanyament més adequat en cada situació. Per altra banda, els infants també aprenen a ser conscients dels seu estat emocional i a desenvolupar estratègies per gestionar-lo, treballar la seva autoestima, la seva resiliència integrada i el seu autoconeixement (Parellada, 2021).

Per poder realitzar un acompanyament emocional adequat hem implementat tres elements en l'àmbit de l'organització i la gestió escolar: **uns temps dilatats i flexibles, propostes educatives diverses i comptar amb dues mestres per aula**.

En primer lloc, si els horaris ens pressionen ens dificulten realitzar un acompanyament apropiat a cada infant. Hem de poder dedicar-li temps quan ho requereix. Aquest temps també és necessari per detectar aquells infants que passen més desapercebuts, però que també requereixen del suport del docent. Per a això, és fonamental consensuar uns horaris flexibles amb els quals qualsevol moment és adient per realitzar un acompanyament emocional.

En segon lloc, les propostes educatives també han de ser coherents amb aquesta mirada. Per aquest motiu ens vàrem qüestionar, «com podem crear espais i situacions educatives en què els nens i les nenes siguin acceptats en tota la seva complexitat, sense renunciar, per aquest motiu, a l'ensenyament, a l'aprenentatge ni al programa formatiu?» (Yarte, 2018, p. 46). La nostra proposta es dirigeix cap a l'oferta d'un ampli ventall d'espais i propostes diferents, per adaptar-se a diferents ritmes i interessos. Consideram que ha estat clau una organització escolar oberta, que permet simultàniament activitats de molts tipus, i així poder donar respostes ajustades a les diferents necessitats emocionals.



A més, dintre de cada aula/espai tenim una zona tranquil·la i més autònoma. Si un infant necessita sortir de l'espai per tranquil·litzar-se pot demanar una targeta i anar a l'espai "Respira", un espai amb diverses propostes vinculades amb el mindfulness, la consciència corporal... un espai de trobada amb un mateix. Les investigacions recents mostren com gràcies a aquestes activitats els infants milloren la seva auto-regulació, empatia i atenció, sobretot si estan situades en un context d'acceptació, afecte i aprenentatge socioemocional (Cheang, et.al, 2019; Dunning, 2022; Lo et.al, 2019, 2020).

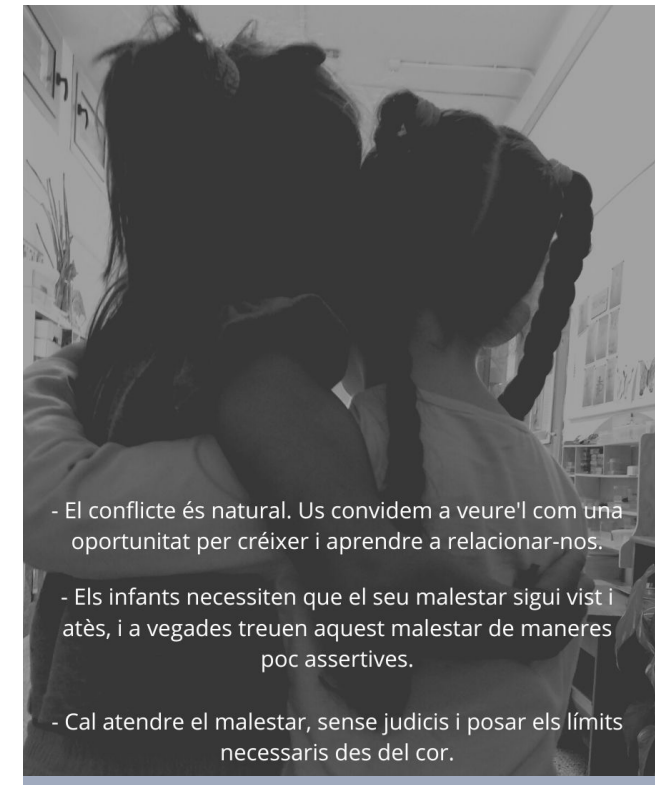


Un tercer element organitzatiu clau, que ja s'ha esmentat, és **comptar amb dues mestres per aula** en moments puntuals. D'aquesta manera, quan es detecta una necessitat, una de les mestres pot donar una resposta individualitzada mentre l'altra continua atenent el conjunt del grup. Així s'evita que s'hagi de pausar la conversa o l'activitat que es realitza o que no es doni una resposta adient i tranquil·la a la necessitat que pugui haver sorgit. Consideram que aquests tres factors organitzatius han contribuït notablement a augmentar el clima de benestar en el nostre centre.

Pla de convivència

En l'àmbit de la intervenció educativa també s'ha prestat una atenció especial al rol docent davant els **conflictes**. És fonamental que tots els infants se sentin segurs i que formen part d'una comunitat. Aquest és un tema sobre el qual l'escola ha realitzat diverses formacions i ha arribat a consensos a fi d'actuar de manera coordinada (Gardner, 2011; Guichot i de la Torre, 2019; Torremorell, 2020). Ens agradaria destacar la presència de les **activitats de cohesió i provenció**, per disminuir els conflictes i donar eines als infants per gestionar-los. En aquest apartat podem parlar del foment de la convivència, propostes per conèixer-se, treballar l'agraïment, la relaxació amb exercicis de respiració, massatges... Una vegada

ja ha aparegut el conflicte, des de les formacions realitzades s'ha acordat un **protocol d'actuació** per donar-hi resposta. Aquest protocol recorda que hem de mantenir una mirada que acompanyi sense jutjar, des de la calma i generant un moment de tranquil·litat. Intentam fomentar que siguin els mateixos infants que vagin assolint les eines per resoldre els conflictes, a través de converses i reflexions, amb instruments adaptats a cada comunitat. Prestam una especial atenció no només a la resolució del conflicte que ha denotat, sinó a la reparació de la relació, a través de diverses estratègies. Per ajudar els docents en aquesta resposta al conflicte hem creat múltiples eines i materials adaptats a diferents edats, i són uns recursos que valoram molt positivament perquè els infants aprenguin a resoldre els conflictes de forma autònoma, a conèixer els seus propis sentiments i a comprendre els dels altres. En aquest context hem de tenir en compte que el mestre també forma part del conflicte, i per tant també serà important que els infants en siguin conscients i aprofitem aquesta instància per crear un vincle positiu.



- El conflicte és natural. Us convidem a veure'l com una oportunitat per créixer i aprendre a relacionar-nos.
- Els infants necessiten que el seu malestar sigui vist i atès, i a vegades treuen aquest malestar de maneres poc assertives.
- Cal atendre el malestar, sense judicis i posar els límits necessaris des del cor.

2.4. Docents que cuiden i es cuiden

Les mestres ens trobem immerses en una trama binària on tradicionalment s'han separat les activitats pedagògiques sobre les activitats de cura, com si fossin dos elements inconnexos. Hem de defugir les narratives que separen el cos i la ment, o les emocions i el raciocini, i veure l'ésser humà com un conjunt. Amb un enfocament híbrid, es fusionaran les activitats de cura i d'aprenentatge (Pereira i Viviani, 2019). Per això, en aquest centre intentarem oferir una atenció individualitzada als infants, cuidada, afectuosa i positiva, però defugint l'assistencialisme (Hoyuelos, 2010).

En el dia a dia de l'escola procuram que hi hagi molts de **moments d'atenció individualitzada a cada infant, espais d'intimitat i d'aturada**. Com hem comentat, gràcies a uns temps dilatats i flexibles, en qualsevol moment del dia ens podem aturar per connectar amb un infant i generar un moment de vincle des del respecte i l'escolta. El treball en petit grup també afavoreix aquests moments d'intercanvi. Encara que hi hagi algunes activitats que afavoreixen especialment aquests rituals de cura, com per exemple la meditació, relaxació i massatges, totes les propostes es poden convertir en un moment per acompanyar les emocions: l'arribada, les converses, les situacions de joc...

Però per poder oferir una atenció educativa de qualitat als infants, és imprescindible que les mestres també estiguem bé. Per aquest motiu s'han implementat múltiples iniciatives per garantir el **benestar de les mestres**: «entre tots hem de crear una xarxa d'intervenció que afavoreixi el benestar de la comunitat educativa» (Traveset i Parellada, 2017, p. 14).

El benestar docent s'entén com «el resultat d'un conjunt de factors interactius, uns d'interns i uns altres d'externs a les mestres, la confluència dels quals condiciona la seva satisfacció professional» (Marchesi, 2012, p. 9). Els estudis ens mostren que aquest benestar docent és una condició necessària per a una pràctica professional de qualitat (Téllez-Martínez, Cantón-Mayo et.al, 2021; Muñoz-Campos i Fernández-González, 2018; Zahonero i Martín, 2012). Múltiples factors són necessaris per desenvolupar el benestar de l'equip.

En primer lloc, un factor vinculat al benestar és la possibilitat de participació dintre de la institució, un element, a més, considerat fonamental en els processos d'innovació educativa (Macanchí, Orozco i Campoverde, 2020). El procés de canvi viscut en aquest centre es pot definir com una participació projectiva, on la comunitat docent s'ha implicat de manera permanent en el desenvolupament de les accions, i les idees inicials han sofert modificacions, i l'adaptació i el canvi de la idea original són un reflex

d'aquest tipus de participació (Loyola, 2020). Es procura constantment que les decisions d'organització del centre es prenguin de manera **consensuada** per tot el claustre. Això implica dedicar una important quantitat de temps, en un ofici on no sobra mai, però a canvi reporta molts de beneficis: es crea una comunitat educativa, els mestres ens sentim part del projecte de centre i responsables de les decisions preses. A més, volem afegir que a mesura que l'equip està més consolidat i treballa de manera coordinada, el temps necessari per a la presa de decisions és cada vegada menor.

El centre també compta amb un **programa de participació consultiva**, entesa com un estímul de la participació a través de la sol·licitud de l'opinió de l'equip (Loyola, 2020). Aproximadament cada trimestre l'equip directiu consulta el personal docent i no docent per saber com estan i quines propostes de millora farien. Aquesta comunicació s'ha fet a través de diversos canals; a l'inici es feia una reunió amb cada persona, però actualment s'emplena un qüestionari per escrit, i l'equip directiu en fa una devolució individual a través d'una carta. Aquesta iniciativa ha estat molt ben valorada per la comunitat educativa. Entenem que la feina de mestre no es pot concebre de manera individual, és imprescindible construir una comunitat escolar per poder complir amb els reptes educatius contemporanis.

Un segon element que considerem clau en el camp del benestar ve a conseqüència del sentiment d'equip, i és la **responsabilitat compartida**. Tots tenim molt clar que quan estem amb els infants hem d'estar-hi al cent per cent, i sabem que quan un no pot més pot demanar ajuda immediata a un altre docent. Aquest **suport** en un moment en què no es pugui oferir les màximes garanties de benestar als infants és un reforç important, intentam crear un clima de confiança i empatia. De la mateixa manera que hem d'estar pendents del benestar dels infants, tot l'equip procuram estar pendents del benestar dels companys i les companyes.

En tercer lloc, però no per això menys important, volem incidir en la **importància dels detalls**, de la creació d'un clima d'atenció i col·laboració: «la cura personal del cos, de les emocions i del pensament són les millors eines que poden ajudar a construir el nostre alumnat» (Palou, 2012, p. 35). La pedagogia sistèmica ens aporta moltes reflexions interessants per poder fer un canvi de mirada, reflexionar sobre nosaltres, què necessitem, quins impulsos ens guien, quines estructures de l'entorn ens ajuden a aprendre i a seguir cap a endavant (Palou, 2012; Traveset, 2016; Traveset i Parellada, 2017). L'ambient escolar, entès com les relacions interpersonals, pràctiques, valors, normes i estructures organitzatives de l'escola es troba totalment relacionat amb unes bones pràctiques docents (Huertas i Dávila, 2020).

No resulta senzill plasmar tot el que construeix aquest clima en el nostre centre, ja que sovint està compost d'iniciatives espontànies i adaptades a les necessitats del moment, per exemple, als claustres, tot i que no sempre tinguem temps, portam a terme dinàmiques de cohesió per mantenir les connexions i els vincles de tota la comunitat. En conjunt, intentam potenciar els moments d'intercanvi i connexió interpersonal i fomentar unes estructures organitzatives que ho facilitin.

Per concloure, pensam que el benestar, de tota la comunitat educativa té un paper fonamental a l'hora d'avançar cap a una educació de qualitat. El fet de reconèixer els infants, potenciar les relacions, prioritzar el benestar i tenir cura de la comunitat educativa són elements que considerem ens identifiquen i que han possibilitat que aquest projecte d'innovació es mantingui i desenvolupi al llarg dels anys.



3. ELS ESPAIS D'APRENTATGE A VERGE DE LLUC

ELS ESPAIS D'APRENTATGE. UNA FINESTRA OBERTA AL BENESTAR

Els espais parlen de la mirada que tenim cap a l'educació, com entenem els processos d'ensenyament i aprenentatge i quina és la nostra mirada amb les capacitats dels infants. Tenim moltes mostres científiques (des de la psicologia ambiental a la neuroeducació) que demostren com afecten les característiques ambientals de les aules al desenvolupament i l'aprenentatge. La neuroeducació (Bueno, 2016) també ens confirma que aprendre amb plaer allibera dopamina en diverses parts del cervell i afecta l'atenció i la motivació. Així, promoure aprenentatges des del plaer és un objectiu que plantejam a l'escola.

D'aquí que els aprenentatges promoguts des del plaer romanguin més temps a la memòria i siguin més fàcilment aplicats en contextos reals. Educar té molt a veure amb la capacitat de seduir. Seduir amb experiències d'aprenentatge que ajudin a comprendre el món i els seus problemes i la recerca de solucions (Jaume et al., 2022, p. 345).



3.1. Com entenem el treball per espais

L'escola s'organitza en ambients o espais d'aprenentatge, l'entenem com una metodologia centrada en un enfocament inclusiu, que afavoreix la implicació activa de tots els alumnes en el seu procés d'aprenentatge. Espais on és possible el desenvolupament d'activitats variades en les quals interaccionen diferents individus, en un lloc que es caracteritza per la multiplicitat de petits espais que conté (Riera et al., 2014).

Com assenyala Duarte (2003) entenem els ambients d'aprenentatge com espais de construcció, d'intercanvi, estimuladors i reflexius, tant per als alumnes com per al professorat. Aquests han de ser motors per a la reflexió, per a l'experimentació i per al descobriment. Són espais que han de permetre a l'infant prendre decisions i provar estratègies diferents: pensar, planificar, descobrir, representar. Han de poder resoldre problemes per si mateixos, amb suport dels seus companys o mestres, en el qual poden prendre les seves pròpies decisions, aprendre del fracàs i l'error i emprar els seus resultats per a resoldre nous problemes en contextos diferents (Riera et al., 2014).



L'experiència d'aquests cursos ha demostrat que la proposta del treball per espais s'adequa a les característiques i necessitats dels nostre alumnat, hem vist beneficis en el clima socioemocional del centre i una major motivació per a l'aprenentatge. També ens permet una atenció i un seguiment més individualitzat dels infants. Treballant per espais hem comprovat que:

- Es respecta el moment evolutiu i els interessos de cada infant.
- Es pot donar resposta a les necessitats detectades del nostre alumnat.
- Els infants aprenen a prendre decisions i a regular el seu procés d'aprenentatge.
- Els infants adquireixen una major autonomia.
- Es poden interrelacionar els aprenentatges.
- Es poden combinar diferents tipus d'agrupaments i formes de relacionar-se: treball individualitzat, en parelles, petits grups o en assemblea.

Hem anat construint els espais a partir de la reflexió continuada i de l'acompanyament de la formació. Ens van sorgint **qüestions que ens posen en conflicte** i ens fan revisar contínuament la nostra tasca. Per exemple, pensant amb el tipus de propostes que s'han de preparar en cada un dels espais: quin protagonisme i participació hi tenen els infants? Poden provar nous reptes? Afavoreixen la progressió dels aprenentatges? Quines altres experiències es poden promoure? Afavoreixen les propostes els processos de metacognició?... També ens plantejem el rol de l'adult com a mediador i potenciador dels aprenentatges, amb una actitud proactiva, present i disponible.

En aquesta nova conceptualització de l'espai entenem que la tasca dels mestres no és tant presentar i transmetre coneixements com crear espais que propiciïn relacions d'aprenentatge compartit. (...) Això suposa pensar i dissenyar molt bé allò que oferim, però també implica una determinada actitud per part de l'adult que acompanya els infants en l'espai, una actitud proactiva, present i disponible, que quan és necessari proposa i estira. (Jaume et al., 2020, p. 345-347)



Volem remarcar que quan parlem d'espais d'aprenentatge ens referim a tots els espais de l'escola, hem vist com passadissos, entrada o espais exteriors es poden convertir també en espais habitables i suggerents. És així que els espais comuns del centre s'han anat convertint en biblioteca, espais constructius, espais de manipulació, horts, espais per al moviment, etc.

Los espacios comunes como pasillos, entradas y espacios exteriores también pueden ser habitados y transformados en lugares sugerentes. Baños utilizados también como laboratorios de agua o puede haber salas de almacenamiento reconvertidas en laboratorios de luz y sombras (Riera, 2020, p. 92)



El passadís comunitat de petits abans dels canvis



Passadís actualment. Espai Mauk



El passadís comunitat de grans abans dels canvis



Passadís actual de grans. Espai Biblioteca

3.2. Espais que dignifiquen i acullen

A partir de la realitat del nostre alumnat ens vàrem plantejar generar espais que poguessin compensar i enriquir la seva realitat sociocultural i ambiental, crear un entorn educatiu que convidi els infants a aprendre i sentir-se a gust a l'escola.

Com assenyala Rinaldi (2013) dignificar l'espai per als infants es tradueix en un disseny de l'espai que tingui en compte la seva invitació a la creació de relacions, a l'actuació i a la reflexió. Per a ella, dissenyar l'espai significa també dissenyar la vida. Per tant, construir un context on es vetlli per la seva qualitat significa també pensar un espai on sigui possible seguir vivint. L'arquitecte Juhani Pallasmaa (2014) parla d'una arquitectura que ens connecta amb el món, ens parla de l'espai com un espai existencial, un espai viscut i no només un espai físic i estètic.

Exposam tres projectes duits a terme per dignificar els espais de la nostra escola i donar visibilitat a les famílies.



Projecte Espais exteriors

Posant la mirada en la qualitat de tots els espais de l'escola, es concep l'espai exterior com un lloc educatiu, un espai polivalent, on s'ha de planificar, provocar i preveure el que volem que hi passi. Considerant la manca d'espais verds que troben els alumnes a la barriada, es va veure la urgència de transformar els espais exteriors, *renaturalitzant* en la mesura del possible els patis de ciment. Hem pogut crear altres espais d'aprenentatge a l'exterior (Espai Darwin, Vandana Shiva...) amb el mateix valor educatiu que la resta dels espais interiors de l'escola, i així donar resposta a altres necessitats dels infants, com són el moviment i el contacte amb elements naturals.

Els espais exteriors de l'escola han passat de ser espais de ciment, precaris, poc confortables i allunyats de la natura a ser espais que van guanyant en habitabilitat, que es transformen en espais més tranquils i més inclusius. Això ens ha duit a la segmentació del pati en zones de joc i experimentació diferents.

Per aconseguir la *renaturalització* d'aquest espai hi ha hagut una intervenció de l'ajuntament de Palma per crear a l'espai de grans i mitjans una illa verda amb la plantació d'arbres, que s'ha combinat amb activitats d'hort i cura d'aromàtiques. Responent als efectes del canvi climàtic hem optat per crear refugis climàtics amb algunes illes verdes, amb combinació d'arbres fruiters i arbres de fulla caduca, que permeten aprofitar el sol de les estacions més fredes i gaudir de les ombres en moments de més calor. Per dissenyar aquests espais hem demanat la participació de famílies i infants en jornades de feina per crear equipaments i adequar els espais, com el muntatge de pasteres i mobiliari de jardí, disseny i creació duna cuineta...





Projecte Entrada

S'han fet també intervencions a l'entrada perquè les famílies es puguin sentir acollides i presents en alguns espais de l'escola. Pensam que les famílies poden sentir que en formen part, establint una relació afectivoemocional amb el centre. L'entrada és un espai de transició entre el dintre i el fora, un espai que acull tots els que venen a l'escola i requereix una mirada atenta (Riera, 2020). A l'entrada principal de l'escola destaquem l'exposició de fotografies d'una representació de les nostres famílies (on, per una banda, es fa constància de la heterogeneïtat i multiculturalitat del nostre alumnat i per l'altra es vol fer una mena d'homenatge o reconeixement a algunes famílies que fa temps que formen part de l'escola, amb dues o més generacions que han compartit moments amb la nostra comunitat).



«Parlam d'escoles capaces de generar identitat, de generar sentiment de pertinença, escoles que deixen empremta en el seu entorn i vesteixen les seves parets en el fet viscut dins i fora. Escoles que s'arrelen al territori que habiten, transparents i creadores de cultura democràtica. Escoles que fugen dels estereotips –estandarditzats i homogenis–, escoles amb història pròpia.» (Jaume et al. 2022, p. 349)



A la Comunitat de Petits es reserva també un espai a l'entrada del seu passadís, on compartim llibres que ens recorden diferents sentits de ser pare o mare i també s'ofereix el *Llibre de Famílies*, iniciat fa quatre cursos escolars, i on es documenten els moments viscuts amb les famílies que han participat de les nostres rutines, els nostres espais i propostes.



Projecte Mural

El curs 2021-22 es va iniciar un projecte del mural a la paret de l'escola amb l'artista i fotògraf Abraham Calero. El mural esdevé ara un tret d'identitat important de la nostra escola. Aquest projecte que es va iniciar el curs passat i l'entendem com un projecte viu que pot despertar l'interès d'infants, famílies, mestres i resta de la comunitat educativa. La tria dels referents es treballa des de diferents eixos: referents del barri, referents dels infants... D'altres persones formen part del dia a dia del barri i l'escola, com n'Eli, que duu la botiga del barri i s'encarrega de fer els berenars de molts d'infants de l'escola. Com diu un d'ells «*nos alimenta la barriga y el corazón*». Altres referents són n'Stan Lee, creador de personatges fantàstics que habiten dins l'imaginari infantil o en Josep Cabot, que va fer les pràctiques de mestre a la nostra escola i hi va deixar una empremta emocional.

[BV Abraham Calero Verge de Lluç](#) 

3.3. Espais sensibles i estètics

Com ja hem dit, entenem que uns espais i unes propostes de qualitat poden afavorir que els infants aprenguin amb plaer, per això, trobar espais càlids, agradables i cuidats estèticament és un objectiu en el qual treballam sempre seguit. La recerca d'espais amables ens ha dut a fer reflexions i formacions

sobre el tema de l'estètica a l'escola i a crear una comissió que vetlli per a la seva qualitat.

Aquesta cura per la dimensió estètica es transmet als infants i és important que l'adult ho tingui present. Per als infants, la recerca de la bellesa va més enllà: es tracta d'apropar-los a tot un seguit de valors que els fan connectar amb la faceta més humana. Fer estimar les coses que són belles, delicades cuidades, acabades... és oferir-los la possibilitat de ser sensibles a la bellesa. Perquè davant un món incert, fràgil i canviant, la bellesa perdura. Si descurem l'experiència estètica que està íntimament connectada amb els nostres judicis, accions i decisions de cada dia perdem no només l'oportunitat d'enriquir i desenvolupar la sensibilitat, sinó també el potencial per millorar la qualitat de la nostra experiència quotidiana, personal i social.





Donar valor al fet estètic significa tenir cura de com distribuim els espais, la selecció del mobiliari, com emmagatzemam i col·locam el material, la qualitat d'allò que es presenta als infants, ja sigui un material, una proposta, unes fotografies que es penjen o la manera de col·locar les seves produccions.

L'estètica pot esdevenir una pràctica quotidiana a l'escola que afecta també la qualitat del desenvolupament i l'aprenentatge, com assenyala Hoyuelos (2013) es tracta d'una actitud quotidiana, «una relació empàtica i sensible amb l'entorn, que connecta i lliga les coses entre si, un aire que du a preferir un gest a un altre, a seleccionar un objecte, a triar un color, un pensament; unes eleccions en les quals s'hi percep harmonia, cura, plaer per a la ment i per als sentits» (pp. 15-16). La intenció i les actituds educatives han d'estar presents en qualsevol espai i en qualsevol moment del dia a dia a l'escola.

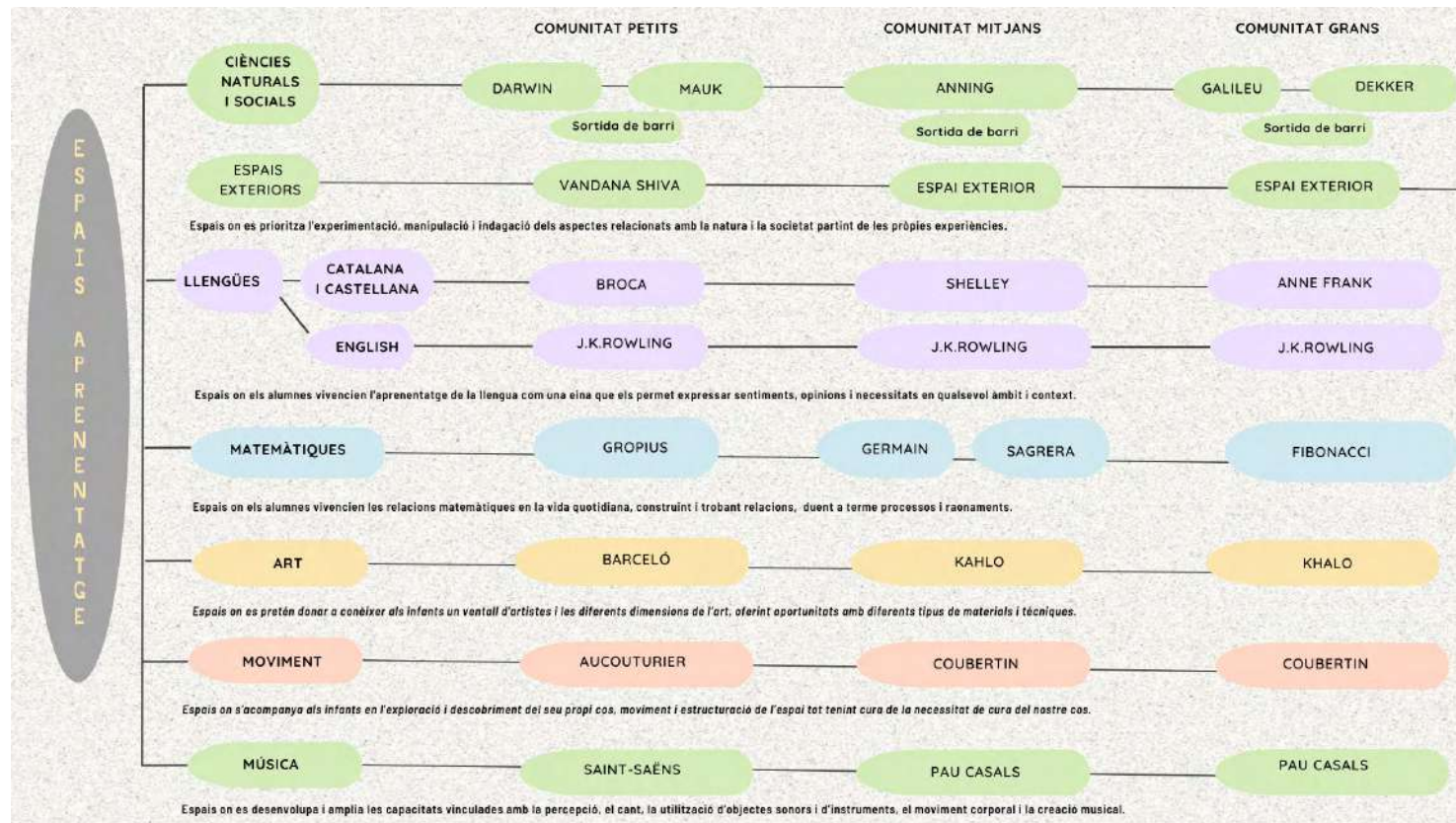
[La cura estètica dels nostres espais](#)



3.4. Els espais d'aprenentatge a la comunitat de petits, mitjans i grans

A les tres comunitats ens organitzem per **Espais d'aprenentatge relacionats amb una temàtica i/o àrea curricular** que volen donar resposta a la diversitat del nostre alumnat (les necessitats, curiositats, interessos i motivacions dels infants). Cada un dels espais està organitzat en microespais que treballen aspectes específics on l'alumnat pot trobar propostes i materials diferents. A cada espai hi ha una mestra responsable i referent, d'aquesta manera asseguram una continuïtat amb les propostes, organització i seguiment de l'alumnat en aquell àmbit de treball.





Com veim a aquesta figura, els espais a les tres comunitats tenen una continuïtat temàtica que cerca afavorir que els **aprenentatges puguin evolucionar de forma progressiva.**

El treball per espais d'aprenentatge fomenta espontàniament dinàmiques de treball entre iguals i els grups d'edats heterogènies ens permeten viure situacions de cooperació entre grans i petits, o d'infants experts en alguns àmbits que comparteixen les seves habilitats.

Els espais **recullen vivències i esdeveniments del dia a dia a l'escola**, com són sortides del barri, celebracions, viatges... Per exemple: a l'espai d'Anna Frank es programa l'elaboració de la circular escrita i oral que informa les famílies del que farem a la sortida i del que necessitam, i paral·lelament, a l'espai de Galileu investigam els pobles de Mallorca que visitarem.

També sorgeixen propostes a partir de l'escolta dels infants, que **es converteixen en petits projectes compartits** entre les diferents comunitats, com ha estat la història del Titànic.

[Situació aprenentatge intercomunitat \(Titànic\)](#)

Espigolant alguns dels nostres espais

Presentam amb detall un espai de cada comunitat per exemplificar la nostra forma de treballar per espais i el seu funcionament.

ESPAI GROPIUS (Comunitat de petits)

El Gropius és un espai centrat en l'ambient de construccions, ofereix un espai ric amb material no estructurat, que permet l'acció lliure, on l'infant pugui experimentar, observar i manipular sense la direcció de l'adult. Convida els infants a pensar de manera creativa, a inventar i resoldre problemes. Aquest espai esdevé un lloc acollidor, amb una distribució espacial clara que dona cabuda a tots els projectes individuals i grupals.

És un espai que afavoreix el desenvolupament logicomatemàtic, que amb els reptes que ofereix, integra aquelles situacions de la vida quotidiana en què els infants tenen necessitat de treure i de donar significat a les quantitats, als números, la geometria, la resolució i càlcul... però des d'una mirada que entén la matemàtica des dels sentiments i les emocions que, com ja hem dit, són el motor de l'aprenentatge.

L'espai Gropius consta de diferents microespais que ofereixen l'oportunitat de respondre a les necessitats evolutives i maduratives dels infants. L'elecció dels materials i el disseny dels microespais volen oferir als infants les possibilitats de crear, dissenyar, modificar, gaudir, experimentar, jugar... des de les accions més primàries a accions més complexes.

Les propostes acostumen a anar acompanyades de reptes, vincles emocionals o vivencials, materials o interessos que sorgeixen dels infants. Es presenten en un format estètic, manipulatiu i experimental i esdevenen propostes amb diferents graus de complexitat per tal de poder adaptar-se als diferents ritmes evolutius i maduratsius dels infants. Se cerca una funcionalitat del llenguatge matemàtic de la mà de l'expressió oral i la representació.



Presentació dels microespais:

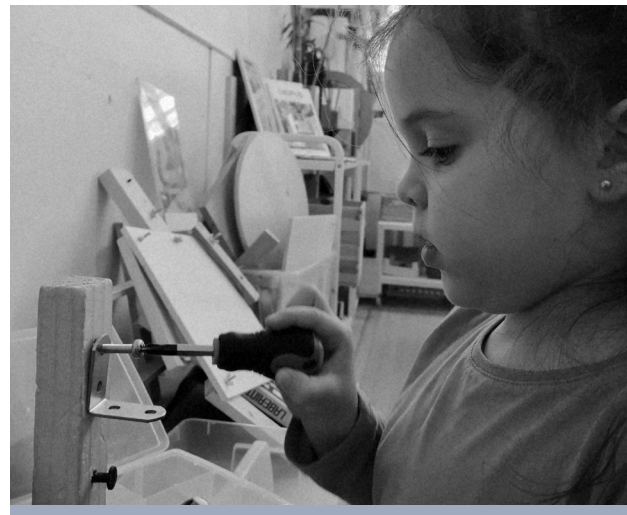
Grans i petites construccions

Aquest microespai permet, a partir d'una gran selecció de material no estructurat, crear, endinsar-se en el plaer i la diversió de crear, jugar amb l'estabilitat i l'equilibri de les creacions. Els infants poden dur a terme multitud d'accions i aprenentatges, com: agafar, ajuntar, apilar, alçar, comparar, enfil·lar-se,.. equilibri, estabilitat, creació, confiança, entusiasme, alegria, cooperació, simetria, verticalitat, grandària, caiguda...



Fusteria

Microespai on l'infant pot trobar eines reals i experimenta el plaer de clavar per clavar, serrar per serrar, descargolar per descargolar... un espai on es pot crear i transformar amb la fusta, de construir un robot, una casa, un avió... on el procés és el més important. Mesurar, comparar, transformar, calcular... sorgeixen des del moment en què l'infant comença la seva acció.



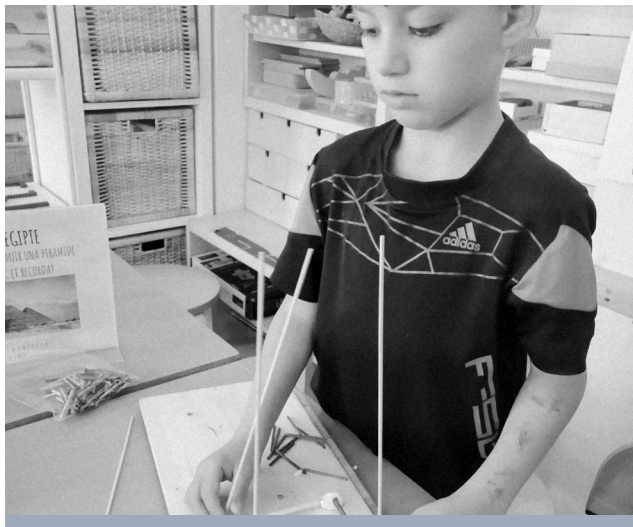
Famílies

És un espai on l'infant pot crear el seu imaginari de casa, d'espai de família, on es produeix un joc simbòlic que ens proporciona realitats i discursos coneguts per l'infant i permet la reproducció de rols i de situacions viscudes. La presentació del microespai pot anar acompanyada d'algun element que pot suggerir una invitació a la proposta (capseta amb unes claus, llibre sobre famílies i cases del món, una imatge d'algun edifici del barri, diferents tipus de construccions de cases, imatge del número identificatiu del portal...)



Geometria

Hi podem trobar material específic per identificar, reconèixer les formes planes geomètriques i començar a relacionar-les amb les formes geomètriques tridimensionals: esferes, cubs, cilindres... Alguna proposta de l'espai de Gropius pot anar lligada a la sortida del barri i i el treball conjunt sobre un escenari atractiu, real i proper a l'infant. Per exemple, cercar quines formes geomètriques podem trobar a la plaça o relacionar imatges, identificar formes geomètriques a edificis emblemàtics o monuments (piràmides, rosetons de la Seu...).



Circuits i recorreguts

La complexitat de les creacions que es duen a terme en aquest microespai varia depenent de l'infant, del seu moment evolutiu, interessos i grau de creació. Hi ha infants que es limiten a fer el moviment i el so del cotxe, altres pensen i fan el disseny de circuits per tal de tenir rampes on deslliurar els cotxes i comprovar com baixen, a quina velocitat, quin grau d'inclinació convé fer per augmentar el recorregut... i disposen de diferents materials per poder crear escenaris de joc diversos.



Números del món

Aquest microespai disposa de diferents tipus de materials que van relacionats amb els números, com poden ser jocs de taula, penjador de perles, material de comptatge, classificadors numèrics, jocs de taula... Els números formen part del dia a dia dels infants, estan integrats en el seu creixement com a persones: anys, número de sabates, aniversari, pes, família. Per exemple, l'arribada d'un nou germà ens ajuda a posar consciència a com és la nostra família, quants som, quin és el meu ordre d'arribada.



L'espai de Gropius també disposa de llibres de consulta, contes, imatges relacionades amb l'arquitectura. Se cerca donar visibilitat a dones que han estat referents en el món de l'arquitectura per oferir a l'infant una mirada més oberta, empoderada i capaç sobre les possibilitats de les dones en un món professional dominat, la majoria de les vegades, per homes. Els infants necessiten tenir referents per poder creure i aconseguir els seus somnis.

Per iniciar les sessions fem ús del moment d'assemblea, per poder recollir inquietuds, interessos, vivències... I fer la presentació de les diferents propostes que estan obertes al joc i la participació. Intentam consensuar de manera oral, a vegades fent ús de suports visuals, el nombre de participants en cada microespai, recollim les aportacions i arribam a un consens. Igualment, intentam fer un tancament de la sessió que va acompanyat per algun joc: de punteria i precisió, com pot ser joc de bitlles, enlairar un avió, fer rodar les baldufes...

El tancament pretén esdevenir un moment de cohesió, on posar paraules i donar visibilitat als diferents recorreguts i vivències de joc que hem pogut observar durant la sessió. Parlam del *glossari de paraules*, que ens ajuda a ser conscients de les nostres accions i aprenentatges, i permet incorporar nous conceptes que enriqueixen les nostres produccions.



ESPAI ANNING (comunitat de mitjans)

L'espai d'Anning és un espai centrat en el coneixement de les àrees de Ciències Naturals i Socials a partir de les pròpies experiències dels infants. Par-teix de la realitat que els és més propera per, a poc a poc, anar treballant aspectes més amplis.

Les propostes que s'hi treballen solen tenir un enfocament interdisciplinari, de manera que es propicia el pensament crític, la formulació d'hipòtesis, la interrelació de continguts amb altres espais d'aprenentatge i el descobriment...

Aquestes àrees es treballen des d'aquest espai, però també des de les sortides de barri, en què els infants gaudeixen d'un contacte directe amb el seu entorn proper i des de l'espai exterior, on es treballa més la part d'hort.



L'espai d'Anning es divideix en quatre microespais molt interrelacionats, que permeten treballar propostes a través dels diferents llenguatges, ja que podem trobar material manipulatiu, materials reals, contes o llibres de consulta, imatges, propostes escrites, materials per a construcció i /o representació, material per a experimentar...

Presentació dels microespais:

Microespai El meu planeta

Hi treballem propostes que van des de l'inici de la vida a la terra, l'evolució de l'home, d'altres més concretes com poden ser Egipte, el Titànic, el nostre sistema solar, la vida dels astronautes a l'espai... Es tracta d'anar assolint un coneixement cada vegada més profund del món que ens envolta, a partir del que ens és més proper, tot i que a vegades ens centrem en allò que ens desperta curiositat encara que sigui més complex.



Microespai El meu cos

Hi treballem propostes relacionades amb el cos humà i diferents sistemes o òrgans, els sentits, anatomia, gestació i naixement però també propostes més concretes, com poden ser la quantitat de litres de sang que tenim al cos, la mida dels nostres intestins i si, estirats, cabrien al terra del nostre espai... Es tracta d'anar adquirint coneixements sobre com és el nostre cos i com funciona des d'un enfocament al més vivencial i real possibles.



Microespai Flora i fauna

Hi treballem sobretot els processos i cicles de la natura, classificació general dels animals, cicles de vida d'animals concrets, el procés de floració de l'ametller, parts de les plantes, les flors que trobem al torrent, però també la comparació del sistema digestiu d'un animal concret amb l'humà, la metamorfosi, comparació dels períodes de gestació dels animals amb el de la dona, el cicle dels cucs de seda...



Microespai Experimentam

Microespai on es treballa l'experimentació, l'elaboració d'hipòtesis, plantejament de preguntes respecte a temes concrets relacionats amb altres propostes... De tots els aprenentatges que es plantegen sempre s'intenta cercar la proximitat als interessos, coneixements i vivències dels infants per tal de fer-los-els el més motivadors i significatius possibles. Per exemple: fer el seguiment anual del procés de floració de l'ametller anant-lo a veure periòdicament i comprovant l'evolució del procés per a veure i entendre l'origen dels fruits, les parts de les flors, arbres segons el seu tipus de fulla, què podem extreure d'aquest arbre etc.

Es treballa a partir d'una metodologia activa molt variada, amb l'infant sempre com a protagonista, on anem combinant:

- Assemblees inicials, que serveixen com a moment de cohesió de grup i d'escolta. Són moments de converses en grup en què infants i adults compartim idees, coneixements, dubtes, interessos, elaborem hipòtesis i punts de partida per a encetar diferents temes o interrelacionar aprenentatges i continguts... Donam

molta importància a la part d'expressió oral. Posteriorment, solen escollir propostes o verbalitzar el que volen treballar o aprendre.

- A partir de provocacions, els presentam un tema en concret, ja sigui a través d'una imatge, un objecte, fins i tot un vídeo, amb la intenció de despertar-los l'interès i les ganes d'aprofundir-hi. Per exemple, dur un cor a l'aula i proposar-los si saben quants de litres de sang tenim al cos per a després passar a investigar-ne el funcionament, les parts, fer-ne una dissecció...
- Responent a interessos concrets d'alumnes que els manifesten i es converteixen en propostes inicialment de caire individual.
- Realització de petits projectes de recerca.
- Resolució de reptes sobre temes concrets.

Totes les propostes que oferim solen presentar una diferenciació de complexitat i hi trobem, per tant, diferents nivells, així com també diferents llenguatges, ja que solen tenir una part manipulativa, una

de representació, una de lectoescriptura... sempre adaptant-nos als ritmes i processos dels infants.

Es pretén anar potenciant l'autonomia dels infants en la realització de les diferents propostes, reforçar-ne l'aprenentatge de la lectoescriptura i dotar-los d'habilitats per a fer-ho ja siguin de lectura, extracció d'idees, cerca d'informació...

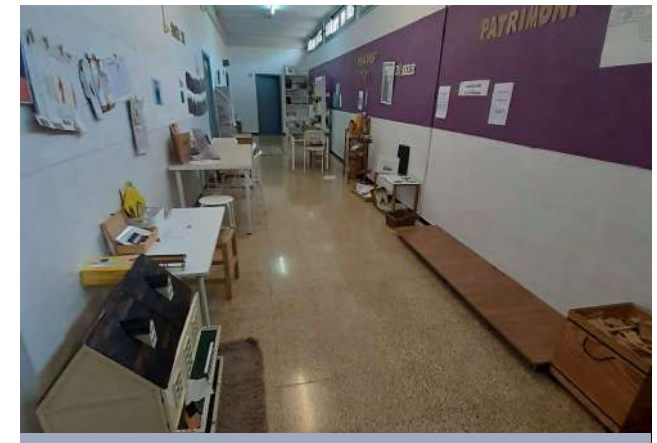
És una àrea que els agrada, solen manifestar molts d'interessos i mostrar motivació per tot el que se'ls va presentant i, per tant, esdevé un espai molt viu en el qual la programació es va adaptant sempre als seus interessos i motivacions, de manera que es van enllaçant les propostes treballades, que es doten de sentit i s'enriqueixen unes amb les altres.

Sovint també van fent demandes concretes sobre temes en els quals volen aprofundir, o preguntes a les quals volen donar resposta i que contagien altres infants. D'aquesta manera se generen interessos de gran grup o petit grup. Per altra banda, a poc a poc també anem introduint moments compartits amb infants d'altres comunitats respecte al treball d'interessos concrets i ens enviem preguntes per a què ens les responguin, ens aclarim dubtes, aprofitem el paper dels infants experts en algun tema concret o fins i tot ens engrescam en propostes conjuntes.

En definitiva, és un espai on es treballen moltíssims de continguts relacionats amb les ciències socials i de la naturalesa de manera molt intredisciplinària i vivencial, ja que la nostra metodologia ens permet sortir a investigar, conèixer de primera mà tot allò que necessitem i els infants van adquirint un gran coneixement del seu entorn proper i de tot allò que hi succeeix.

ESPAI DEKKER (comunitat de grans)

Aquest espai pretén ser un lloc que afavoreix la mirada reflexiva de la realitat que els envolta. Hi poden treballar el pensament crític i els dona temps per posar en pràctica la capacitat de fer-se bones preguntes, desmuntar tabús, tractar qüestions de la vida quotidiana (el preu de l'habitatge i els desnonaments), identificar notícies enganyoses a les xarxes i a les notícies. Els ajuda a bastir un bagatge compensador que els ha de permetre ser ciutadans lliures d'aquesta terra i del món.



Presentació dels microespais:

Microespai El món

Vol ser un espai per compartir el coneixement i vivències que tenen els infants de la seva cultura, país, peculiaritats... i a més investigar aspectes nous. Es viuen situacions d'empatia i descoberta honesta entre uns infants i els altres, a partir de les seves experiències. Podem trobar propostes en forma de preguntes cap a un tema, a partir d'una obra visual (també anomenada filosofia visual) o propostes "tabú" com la mort, la sexualitat, la moralitat, el bé i el mal o la defecació com a procés fisiològic... Les propostes estan elaborades per treballar les diferents habilitats del pensament.



Microespai Coneix-te

Aquest microespai provoca una mirada cap a un mateix i ajuda a l'empoderament personal i social. Algunes propostes han estat la descoberta de família amb una mirada inclusiva, o el cicle menstrual. També ha estat un espai afavoridor de la cohesió de grup entre alguns companys i companyes, ja que troben preguntes que han de compartir i que al mateix temps els donen la possibilitat de conèixer-se.

Microespais Història – Geografia - Art

Aquests tres microespais provoquen l'aprenentatge de fets, situacions, personatges rellevants o etapes de la història. Acompanyen en el procés d'entendre d'on venim, ajuden a valorar l'art com a mitjà d'expressió i a comprendre el que passa.



Microespai Societat

És un espai molt viu i dinàmic on anam analitzant notícies a partir dels mitjans de comunicació i les xarxes socials. La proposta estrella d'aquest primer trimestre ha estat el campionat mundial de futbol Qatar com a eix d'investigació, que ens ha portat a investigar: els drets humans, la moralitat, les diferents posicions polítiques i socials, el paper de la dona, la diferència de classes, els drets dels treballar, l'explotació infantil o qüestions econòmiques.



Microespai Teatre

Aquest espai va esdevenir necessari per afavorir l'expressió oral de les seves descobertes i, sobretot, incloure el cos i la creativitat; per exemple, hem treballat a partir del procés creatiu un moment històric a través d'una escena teatral.



Microespai Patrimoni

Aquest espai sorgeix de la necessitat de fer una descoberta del patrimoni com a herència material i immaterial de les Illes Balears i del món. Per exemple, amb les Rondalles Mallorquines s'ha cercat la relació de *Lamor de les tres taronges* amb una rondalla d'origen asiàtic.

El funcionament de l'espai té dos moments importants. Quan arriben els infants a l'espai es fa una roda oral de les propostes noves que es trobaran, es recorda el punt en què ens vàrem quedar la setmana passada, es recullen idees o propostes d'iniciativa pròpia. És un moment en què encoratjant els infants a seguir amb els seus projectes, els acompanyam a cobrir necessitats i tenim moments de relació i cohesió entre nosaltres.

En el moment de tancament es prioritza l'expressió oral del procés, compartir descobertes, reflexionar envers les actituds personals i agrair als companys i companyes. És també un moment important per posar paraules i donar visibilitat a les capacitats de cada un/una davant el grup.

3.5. La temporalitat dels espais

Com assenyala l'arquitecte català Muntañola (2004) la temporalitat dels espais o *cronotopos* ens porta,

sens dubte, a reflexionar sobre els objectius, el ritme d'aprenentatge i el benestar dels infants: «qualsevol transformació de l'espai pròxima a la vida dels nens pot ser d'enorme repercussió educativa si s'analitza sota la llei crítica dels cronotopos i de l'afinitat profunda entre canvis en l'espai-temps i canvis en la interacció social» (p. 226).

Hem vist, en el procés de canvi, com les transformacions que es realitzen en els espais duen implícita també una nova organització temporal i social. Veiem com s'han organitzat els diferents moments de la jornada educativa i intentam trobar espais per a la vida de grup, espais per a la calma i benestar i espais per l'aprenentatge.

A la comunitat de petits els infants poden triar l'espai a la segona franja, mentre que a les altres comunitats es fa rotació d'espais amb grups estables.



ORGANITZACIÓ HORÀRIA DEL NOSTRE DIA A DIA A LES NOSTRES COMUNITATS

Assemblea inicial	<ul style="list-style-type: none"> - Moment de vida de grup - Temps per escoltar, parlar, expressar sentiments... - Aprenentatge de la llengua i dinàmiques de cohesió de grup - Foment de la lectura: lectura individual, lectura compartida, per part de l'adult... - Tria dels espais d'experiències
1a franja d'espais	<ul style="list-style-type: none"> - Pla individualitzat de feina setmanal - Feina individualitzada, per parelles o en petit grup - Cada infant tria propostes de lliure elecció - Autoregulació de l'aprenentatge i gestió del temps - Consolidació d'aprenentatges curriculars - Suposa responsabilitat, autonomia, treball cooperatiu... - Carpeta d'aprenentatges. Dignificar i donar valor a la feina feta, presentació, estètica...
Moment de berenar i joc exterior	<ul style="list-style-type: none"> - Hàbits de salut, higiene i alimentació - Moments de convivència i de compartir - Jocs de cohesió de grup, de socialització... - Cobreix necessitats detectades del nostre alumnat: joc i moviment, descàrrega, tranquil·litat...
Relaxació	<ul style="list-style-type: none"> - Control i coneixement del propi cos - Acceptació de les pròpies limitacions, pors... - Donar habilitats per a l'autoregulació emocional i oferir un espai per el benestar personal i de grup ja que es crea un energia comuna de calma i pau.
2a franja d'espais	<ul style="list-style-type: none"> - Pla individualitzat de feina setmanal - Feina individualitzada, per parelles o en petit grup - Cada infant tria propostes de lliure elecció - Autoregulació de l'aprenentatge i gestió del temps - Consolidació d'aprenentatges curriculars - Suposa responsabilitat, autonomia, treball cooperatiu... - Carpeta d'aprenentatges. Dignificar i donar valor a la feina feta, presentació, estètica...
Tancament	<ul style="list-style-type: none"> - Moment de convivència, vida de grup... - Moment d'expressió oral

3.6. Avaluació i autoregulació de l'aprenentatge

Un factor clau per garantir el reconeixement dels infants és replantejar l'avaluació, de manera que tots cerquem allò positiu i genuí de cada nin i nina, demostrant que confiam en les seves possibilitats. Procuram que els protagonistes del procés avaluatiu siguin els infants, i cercam que siguin conscients del seu propi aprenentatge i entenguin què han de fer per seguir aprenent.

Per poder avaluar és necessari observar i documentar. Les fotografies ens ajuden a donar **visibilitat i reconeixement** als processos dels infants i ens permeten construir les històries que volem mostrar:

(...) la documentació és una manera ètica, estètica i política de pensar l'educació i, sobretot, de reflexionar sobre les extraordinàries capacitats dels infants per evitar que passin desapercubudes en la nostra cultura (Hoyuelos, 2007, p.2)

Amb aquesta finalitat s'ha creat un model nou d'informe, amb fotografies i exemples de produccions amb el qual intentam mostrar el que porten a terme a l'escola, en destaquem els assoliments i evitam els judicis. Per poder fer aquest procés d'avaluació és fonamental realitzar una observació continuada i sistemàtica, i contrastar-la amb tot l'equip educatiu:

«observar ens ha animat a reflexionar sobre les nostres coherències i incoherències, discordances i concordances entre el que sabem, el que creiem, el que sentim, el que fem... En definitiva, sobre el nostre propi camí» (Menezo i Méndez, 2018, p.14). També comptam amb uns guions i unes rúbriques que ens ajuden tant a observar com a realitzar els informes.

Seguim dia a dia reflexionant sobre els criteris per fer una avaluació processal i cercant eines que facilitin els processos de regulació de l'aprenentatge. Veiem algunes de les que fem servir actualment.

PLA DE FEINA DE CADA INFANT. Hi reflectim el procés de cada infant en cada un dels espais. En un primer moment ens serveix per dur un registre del que van realitzant i fer-los prendre consciència dels seus interessos per, a poc a poc, aconseguir que s'autoregulin i siguin conscients del que van treballant, a quins microespais solen anar, quins temes els interessen més i quins menys... Posteriorment podem anar anotant els seus interessos concrets i anar-los donant resposta des dels diferents espais i personalitzar d'alguna manera les propostes que s'ofereixen.

RÚBRIQUES: Aquesta és una eina utilitzada en l'avaluació per a situar en quin moment del seu procés d'aprenentatge es troba l'alumne.

QUADERN DE FEINA: En aquest quadern els infants

poden anar recollint i reflectint el seu procés d'aprenentatge a partir de les propostes que duen a terme en els diferents espais. També hi recullen els plans de feina que els ajuden en cada un dels espais a autoregular el seu aprenentatge, així com a anar-hi reflectint el seu procés.

QUADERN D'ERUGUES, CRISÀLIDES I PAPALLONES: Cream aquest instrument perquè sigui testimoni de les vivències i recorreguts personals, i fer conscients els infants de la seva evolució. Hi podem trobar produccions, representacions, diàlegs, experimentacions, interessos individuals o compartits... que esdevenen evidències de la seva evolució en el seu dia a dia a l'escola.

[Quaderns erugues, crisàlides i papallones](#)



ERUGA

SIGUIS BENVINGUT/A A LA NOSTRA COMUNITAT DE PETITS. DURANT AQUEST CURS CONEIXERÀS MOLTES PERSONES! MICA EN MICA ANIRÀS CREANT VINCLES, ET CUIDAREM I T'ACOMPANYAREM SEMPRE QUE HO NECESSITIS. CONEIXERÀS LES NORMES I ELS LÍMITS QUE ENS AJUDEN A CONVIURE, ET DONARAN SEGURETAT. TAMBÉ TENIM ESPAIS, DIFERENTS PROPOSTES I MATERIALS QUE TRACTEM AMB CURA. TROBARÀS EL TEU LLOC DINS LA NOSTRA ESCOLA.



CRISÀLIDE

BENVINGUT/A DE NOU A LA NOSTRA COMUNITAT DE PETITS. DURANT AQUEST CURS ET RETROBARÀS AMB AQUELLS VINCLES DEL CURS PASSAT, I CONEIXERÀS ALGUNES PERSONES NOVES. JA CONEIXES ELS ESPAIS, LES NOSTRES RUTINES I LES NORMES QUE ENS AJUDEN A CONVIURE, OI QUE SÍ? ESTÀS PREPARAT/A PER PARTICIPAR I ESCOLTAR, RESPECTAR DES DE L'ESTIMACIÓ. TROBARÀS AQUELLES PROPOSTES DE CADA ESPAI QUE SÓN DEL TEU INTERÈS I ET FARÀ GANES TRIAR-LES. T'ACOMPANYAREM EN EL TEU CAMÍ I ACOMPANYARÀS A LES PERSONES QUE COMENCEN A LA NOSTRA ESCOLA.



PAPALLONA

BENVINGUT/A DE NOU A LA NOSTRA COMUNITAT DE PETITS. DURANT AQUEST CURS ET RETROBARÀS AMB LES PERSONES QUE FORMEM PART DE LA TEVA FAMÍLIA DE L'ESCOLA, I CONEIXERÀS ALGUNES PERSONES NOVES. ESTÀS PREPARAT/A PER ACOMPANYAR ALS INFANTS QUE ESTAN EN UN ALTRE MOMENT EVOLUTIU. TRIARÀS PROPOSTES DE CADA ESPAI SEGONS ELS TEUS INTERESSOS I TAMBÉ PODRÀS FER LES PROPOSTES DE PAPALLONES AMB CALMA I CONCENTRACIÓ. SERÀS CONSCIENT DE LES TEVES DESTRESES I NECESSITATS. TAMBÉ RELACIONARÀS IDEES I ET SORPRENDRÀ TROBAR-LES AL TEU VOLTANT.

4. COMUNICACIÓ I VINCLES

ELS ESPAIS D'APRENENTATGE. UNA FINESTRA OBERTA AL BENESTAR



En aquest apartat es descriuran diversos elements que han format part dels vincles que la nostra escola ha anat creant al llarg de tants anys: amb el barri, amb les famílies, amb entitats socials, institucions, etc. Amb el temps aquests lligams han fet que el centre esdevingui una escola intercultural i inclusiva, que forma part del territori i dels canvis socials. És així que la cooperació establerta entre l'entorn i l'escola afavoreix la millora educativa i afavoreix també profundes transformacions socials (Sales, 2012; Traver et al., 2010) a partir d'unir forces i compartir recursos.

L'escola té clar el paper de les relacions amb l'entorn, sabem que l'obertura amb el territori és necessària per esdevenir una autèntica comunitat educativa i que només sortint de l'escola i obrint-ne les portes aconseguirem formar part de la xarxa comunitària. Entenem que la cultura col·laborativa és un element clau per gestionar el canvi vers la idea d'una escola eficaç per a tots (Bolívar, 2006, 2008), que afavoreix el sentiment d'identitat del territori per a tots els que, d'una manera o l'altra, s'hi relacionen. És habitual, per tant, que s'organitzin activitats per promoure l'intercanvi d'informació i per establir la confiança amb les persones del barri, per exemple, convidant a berenar, participant de les festes, visitant les persones majors de la Llar d'ancians o descobrint la biblioteca.

4.1 Les sortides al barri

A partir de la pandèmia va sorgir la necessitat de repensar les relacions que s'estableixen amb el medi natural i social en què es viu, en realitat suposava descobrir o reconstruir el vincle amb nosaltres i amb els altres. És així que, establint confiança amb tot allò que ens envolta, les famílies, el veïnat, els comerciants... es promou l'intercanvi i s'incrementa el teixit social (Bolívar, 2019).

Les sortides del barri tenen el seus antecedents en el projecte *Cartografiem-nos* d'Es Baluard, dut a terme per primera vegada el curs 2008-2009. El projecte tenia per finalitat fomentar la reflexió sobre el territori entre els alumnes, a partir de les eines que proporciona l'art contemporani. A través de les visites al museu, de l'exploració del barri i de les jornades al centre escolar amb l'equip educatiu d'Es Baluard, els alumnes elaboraren un projecte artístic que reflexionava sobre el barri on s'ubica l'escola. Amb els anys aquestes sortides es varen deixar de fer, però durant la pandèmia, i davant la necessitat d'espais a l'exterior, es varen recuperar. Així, les mestres que feien les sortides de barri s'adonaren que significaven una font d'aprenentatge propera i privilegiada.

Actualment, totes les comunitats realitzen sortides amb una duració aproximada d'una hora i mitja.





S'organitzen en petits grups, que surten setmanalment acompanyats de dues mestres (la persona referent de sortides de barri juntament amb la referent de llengües). Poden anar a la biblioteca de Marratxí (a la primera visita es fan el carnet per poder treure'n llibres, fan activitats d'animació lectora...), a veure com l'ametller va canviant la floració, etc.

La resposta de les famílies envers les sortides de barri és diversa, i s'intenta compartir amb les famílies el seu valor implícit, com explica la directora.

Aquestes sortides han incrementat el sentit de comunitat en el barri, com ara les visites a la Llar



d'Ancians o el projecte de fotografia Ens Cuidam, o col·laborant en la compra de berenar per poder anar de viatge d'estudis.

Les sortides al barri suposen una forma de **treballar les competències anant més enllà de les parets de les aules i del centre**, entrant en contacte amb un espai que per als infants és familiar, tot aportant-hi una nova mirada. Són moments de descoberta de l'entorn en què es treballa d'una manera globalitzada, es donen aprenentatges en totes les àrees i responen als interessos dels infants.

Els carrers, els edificis, les voravies, les botigues, el



contacte amb la gent que passeja, que va a comprar o que pren el sol asseguda a un banc són elements que es converteixen en recursos educatius potents, molt més que tot el que es podria descobrir en els llibres, perquè hi intervenen les emocions, el plaer de la descoberta i el reconeixement de l'espai al qual pertany l'infant. Les experiències que es viuen durant les sortides permeten allargar i aprofundir en els projectes treballats i donar-hi respostes o plantejar noves qüestions que enriqueiran la tasca iniciada a l'escola, és un bon punt de partida.

Les sortides de barri esdevenen l'eix vertebrador de molt del que ocurrirà després a l'escola,

ja que ofereixen als alumnes la possibilitat de connectar amb l'entorn, d'aprendre a través de l'observació directa i viure en pròpia pell, ja siguin els canvis a la natura, fets que succeeixen al barri o els canvis que ocorren a la natura... fomentant el desenvolupament de l'esperit crític... i que després tenen relació amb el que es treballarà als diferents espais d'aprenentatge. (Bauzá i Caraballo, 2021, p. 404)

Per als infants sortir de l'escola representa generar vincles amb l'entorn i descobrir necessitats altrament invisibles quan hi van sols o amb les seves famílies. Així, la força del grup i la guia de l'adult permeten fixar-se en les necessitats del barri que cal resoldre: el deteriorament d'un banc, la creació d'un pas de vianants, la neteja dels carrers... a descobrir la poca visibilitat de les dones en els noms dels carrers, i a conèixer la biblioteca per, posteriorment, anar-hi amb les famílies.

De la mà dels infants hem descobert al barri de Verge de Lluc, on està ubicada la nostra escola, emplaçaments que ens permeten gaudir experiències enriquidores i significatives, ja que tenim el torrent Gros al costat, amb un bon accés; l'estació de tren i les vies, per poder observar el seu pas de ben a prop; un parc gran amb diferents espais; un parell de places tranquil·les i silencioses; descampats on poder observar diferents

processos de la natura; un pas a nivell i ponts (estructures arquitectòniques per observar) i diferents entitats i serveis. (Bauzá i Caraballo, 2021, p. 403)

Les sortides pel barri **són un moment únic per connectar vida i aprenentatge**, el món proper d'on sorgeixen situacions que ens duen a viure, a crear i a connectar aprenentatges. En aquestes experiències cobren gran sentit els processos d'observació dels infants

Observar i sobretot observar-los, veure com els infants s'empapen de tot allò que l'entorn ens ofereix. Des de fixar-se en petits detalls insignificants per a molts fins aleshores, fins a fer-nos veure coses que a la resta ens havien passat desapercebudes i de les que podem treure molt de suc. (Bauzá i Caraballo, 2021, p. 405)

En definitiva, les sortides al barri de Verge de Lluc fomenten l'aparició d'una identificació i un **sentit de pertinença** a la comunitat educativa generant percepcions de seguretat (Leiva, 2012; Quaresma y Zamorano, 2016).

4.2. Relació amb les famílies

La relació amb les famílies és també un dels eixos clau del centre i pren forma a través de diverses

activitats: el cafè-tertúlia, una dia a l'escola o l'associació de famílies.

La idea del **café-tertúlia** sorgeix a partir del diagnòstic de barri realitzat per FENT PINYA, que es realitza cada quatre anys. A través del diagnòstic del 2016-17 es va detectar que era molt important millorar la relació amb les famílies, fer-hi vincles. D'aquí varen sorgir tres comissions de feina, en una d'elles, la d'Infants, Joves i Famílies, pensaren de quina manera es podrien apropar a les famílies. Es va descartar la modalitat d'una escola de pares i es decantaren per la idea d'organitzar uns cafès-tertúlia que ja es realitzaven amb èxit Catalunya. Així, es va crear a l'escola un espai adaptat per fer les trobades amb les famílies i compartir una conversa amb un cafè. Actualment es realitzen al menjador, per una qüestió de manca d'espai, és un espai compartit.

L'objectiu de l'activitat era que les famílies s'apropessin entre elles, que sentissin que formaven part de l'escola i del barri i que en un moment relaxant, fent un cafè, poguessin compartir dubtes, angoixes, i altres fets. Al principi es duien a terme setmanalment, sense cap planificació prèvia, però a poc a poc es va veure que les situacions plantejades eren massa diverses i es va decidir posar temàtiques concretes i realitzar-les quinzenalment.

Els temes a tractar són escollits per les pròpies famílies assistents i són necessitats recurrents. Intenten donar respostes a pares i mares d'infants de totes les edats: límits i normes en relació amb les noves tecnologies, sexualitat i afectivitat, normes i límits de criança, resolució de conflictes, habilitats de comunicació, alimentació i hàbits saludables, diversitat familiar, acompanyament a l'adolescència... A cada tertúlia hi ha una persona responsable de conduir la conversa de totes les participants a la plataforma: el policia-tutor, acció comunitària Jovent, la treballadora social... L'assistència és irregular, no és abundant però sí continua, d'entre uns 5 i 10 pares i mares, amb més predominança de mares. A partir de la participació en aquesta activitat les mateixes famílies s'apropen més al centre i s'ha aconseguit que participin també d'altres activitats puntuals, com ara el dia del llibre. La informació del cafè-tertúlia és a través de la difusió en els mitjans tecnològics, principalment en els grups creats arran de la pandèmia per a cada una de les comunitats.

Una altra activitat a destacar és **Un dia a l'escola**, que a la comunitat de petits es va iniciar abans de la pandèmia. Les famílies venen a passar una estona al centre, en una franja horària determinada. Totes les famílies hi són convidades, algunes venen un dia i repeteixen, altres ho planifiquen i diuen el dia que hi participaran i també algunes altres, improvisadament, quan al matí acompanyen els infants decideixen quedar i participar d'allò que es faci aquell dia. És a la comunitat de petits on més èxit té aquesta activitat.





El dia que venen les famílies es recull documentació: les mestres fan fotografies i també es disposa d'un llibre de famílies que s'ofereix per si hi volen escriure i relatar allò que ha passat amb el seu fill/a a l'escola.

La relació amb les famílies queda palesa sobretot a partir de la formalització de l'**Associació de Famílies (AFA)**, creada el curs 2021-22 amb tot un grup de famílies nouvingudes. Abans teníem una AMIPA que es va dissoldre a causa de la manca d'activitats. L'actual AFA podríem dir que encara està en fase de constitució i principalment acompanyen el centre participant de les comissions mixtes de treball.

Fins fa pocs anys la procedència de les famílies era

del mateix barri de l'escola i molts de nouvinguts que no tenien plaça prop de casa seva, però en els darrers anys aquesta situació ha canviat i la presència de famílies que han escollit el centre pel seu projecte educatiu és notable. Sense dubte, la diversitat suposa un enriquitment per a tota la comunitat educativa.

El canvi radical que ha vist el centre ha estat a partir de la comissió d'espais exteriors, i amb l'ajuda i treball de les mestres. El fet que vinguin famílies de fora del barri a dur els infants al centre, fa que les famílies del propi barri valorin més l'escola (entrevista directora)

4.3. Relació amb la comunitat

Des de l'inici és molt important per a la nostra escola la relació amb la comunitat, ateses les característiques de la nostra barriada. Per això hem duit a terme o hem col·laborat amb diferents iniciatives de la comunitat.

L'escola participa amb la **plataforma Fent Pinya**, que començà l'any 2004. És la plataforma del barri que lidera els Serveis Socials i en la qual actualment participen diverses entitats que fan feina per al barri: la llar de gent gran, l'associació de veïnats, les pistes municipals de l'esport, AMADIP, Càritas, CEIP Verge de Lluç, el centre de salut, Dinamo, la

secció comunitària de Jovent, ESMENT, les dones de l'hoquei i el policia tutor. Les comissions es reuneixen mensualment, amb una coordinació continuada. Sempre hi és present la directora del centre i la PTSC del centre.

El centre col·labora amb el servei de pediatria revisant les situacions que viuen els infants al barri.

També participa actualment de la neteja i el civisme del barri, urbanisme i habitatge, així com amb la diada intercultural.

L'escola participa també amb el **programa PROA +**, que va sorgir després de la pandèmia per compensar les dificultats que hi ha hagut a causa de la Covid-19. Aquest programa compta amb ajuda del fons europeu. El que hem ofert enguany ha estat la psico-motricitat terapèutica, la batucada i unes sessions d'una psicòloga, en aquest cas les sessions són de tres hores cada quinze dies. A aquestes sessions hi acudeixen les famílies, els infants, i els mestres.

El CEIP Verge de Lluç és **Centre col·laborador de la Universitat de les Illes Balears** des del curs 2018, ofereix l'oportunitat de realitzar pràctiques a l'alumnat dels graus d'Educació, i rep visites de les estudiants de diverses assignatures. La condició de centre col·laborador ens permet una estreta relació amb la Facultat d'Educació i una participació activa

en la formació inicial dels futurs mestres durant el període de pràcticum. A més, aquesta col·laboració ens brinda l'oportunitat d'establir sinergies i treballar conjuntament en projectes comuns.



5. LA VEU DELS INFANTS

ELS ESPAIS D'APRENTATGE. UNA FINESTRA OBERTA AL BENESTAR

Recollim, per tancar aquest dossier, algunes de les veus dels infants que parlen de l'escola:



... "Vaig arribar fa cinc anys, aquí no hi ha deures ni exàmens. Aprenem moltes coses, ens ensenyen a fer de manera diferent. M'encanta anar a Fibonacci, allí aprenem a fer divisions"...

OERA (C.GRANS)

... "M'agrada anar a sortida de barri, per poder veure ses flors. I també ir a Vandana i jugar amb na Wassa. Juana me da cariño quan estoy triste, me siento mejor si me da cariño"...

CATALEYA (C.PETITS)

... "M'agrada que no hem de dur llibres perquè el meu germà en duu i es va fer mal a l'esquena. També m'agrada sortida de barri"...

ADA (C.MITJANS)

Ceip Verge De lluc



I no volem acabar sense agrair la petjada que ha deixat cada una de les persones que ha format part de la nostra escola, el CEIP VERGE de LLUC.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES



- Barret, P., Zhang, Y., Davies, F. i Barret, L. (2015). *Clever Classrooms, Summary report of the HEAD Project*. University of Salford.
- Bauzà, N. i Caraballo, S. (2021). L'escola CEIP Verge de Lluc al carrer. A J. Amer (Dir.), *Anuari de l'educació de les Illes Balears 2021* (pp. 402-409). Fundació Guillem Cifre de Colònia.
- Bolívar, A. (2006). Familia y escuela: dos mundos llamados a trabajar en común. *Revista de Educación*, 339, 119-146.
- Bolívar, A. (2008). *Educación para la ciudadanía: algo más que una asignatura*. Graó.
- Bolívar, A. (2019). Un currículum inclusivo en una escuela que asegure el éxito para todos. *E-currículum*, 17(3), 827-851. <http://dx.doi.org/10.23925/1809-3876.2019v17i3p827-851>
- Bueno, D. (2021). Aprendizaje social y emocional. *Aula de Innovación Educativa*, 2021, vol. 308, p. 63-64.
- Bueno, D. (2017). *Neurociencia para educadores*. Octaedro.
- Byung-Chul, H. (2015). *La salvación de lo bello*. Herder.
- Cano, M.A. i Gómez, M.I. (2020). Actitudes hacia la diversidad del alumnado en Educación Infantil. *Estudios pedagógicos*, 46(1), 241-255. <http://dx.doi.org/10.4067/S0718-07052020000100241>
- Cheang, R., Gillions, A. & Sparkes, E. (2019). Do Mindfulness-Based Interventions Increase Empathy and Compassion in Children and Adolescents: A Systematic Review. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 1765-1779. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01413-9>
- Dewey, J. (2008). *El arte como experiencia*. Paidós.
- Dolcos, F., Katsumi, Y., Moore, M., Berggren, N., de Gelder, B., Derakshan, N., O Hamm, A., Koster, E., Ladouceur, C. D., Okon-Singer, H., Pegna, A.J., Richter, T., Schweizer, S., Van den Stock, J., Ventura-Bort, C., Weymar, M., Dolcos, S. (2020). Neural correlates of emotion-attention interactions: From perception, learning, and memory to social cognition, individual differences, and training interventions. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 108, 559-601. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2019.08.017>
- Duarte, J. D. (2003). Ambientes de aprendizaje. Una aproximación conceptual. *Revista Iberoamericana de*

Educación, 33(1), 99-113. <https://doi.org/10.35362/rie3312961>

- Dunning, D., Tudor, K., Radley, L., Dalrymple, N., Funk, J., Vainre, M., ... i Dalglish, T. (2022). Do mindfulness-based programmes improve the cognitive skills, behaviour and mental health of children and adolescents? An updated meta-analysis of randomised controlled trials. *BMJ Ment Health*, 25(3), 135-142. <https://doi.org/10.1136/ebmental-2022-300464>
- Ferri, G. (2021). *¿Y ahora qué? Escritos de un inconformista pedagógico*. Octaedro.
- Gardner, H. (2011). *Inteligencias múltiples. La teoría en la práctica*. Paidós.
- Guichot Reina, V., & de la Torre Sierra, A. M. (2019). Emociones y creatividad: una propuesta educativa para trabajar la resolución de conflictos en educación infantil. *Cuestiones Pedagógicas. Revista De Ciencias De La Educación*, 27, 39-52. <https://doi.org/10.12795/CP.2018.i27.03>
- Hoyuelos, A. (2004). La parella educativa. Un repte cultural? *In-fan-ci-a*, 141, 5-10.
- Hoyuelos, A. (2005). La escuela, ámbito estético educativo. En C. Eslava i I. Cabanellas (Eds.), *Territorios de la infancia*. Graó.
- Hoyuelos, A. (2007). Documentación como narración y argumentación. *Aula de Infantil*, 39, 1-4.
- Hoyuelos, A. (2010). La identidad de la educación infantil. *Educação. Revista do Centro de Educação*, 35(1), 15-23. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=117116990002>
- Hoyuelos, A. (2013). *La estética en el pensamiento y obra de L. Malaguzzi*. Octaedro - Rosa Sensat.
- Huertas, J. A. i Dávila, J. R. (2020). Claves contextuales y psicológicas del bienestar docente. *Cuadernos de Pedagogía*, 507, 73-76.
- Jaume, M., Llompart, M. i Riera, M.A. (2022). Transformam els espais per transformar les pràctiques educatives. En Amer, J. (Dir.), *Anuari de l'educació de les Illes Balears 2022* (pp. 342-359). Fundació Guillem Cifre de Colònia.
- Leiva, J.J. (2012). Aportaciones y reflexiones pedagógicas sobre educación intercultural: de la diversidad cultural a la cultura de la diversidad. *Curriculum: Revista de teoría, investigación y práctica educativa*, 25(1), 57-75. <http://riull.ull.es/xmlui/handle/915/10671>
- Lo, H. H. M., Wong, J. Y. H., Wong, S. W. L., Wong, S. Y. S., Choi, C. W., Ho, R. T. H., Fong, R. W. T., & Snel, E. (2019). Applying Mindfulness to Benefit Economically Disadvantaged Families: A Randomized Controlled Trial. *Research on Social Work Practice*, 29(7), 753-765. <https://doi.org/10.1177/1049731518817142>
- Lo, H. H., Wong, S. W., Wong, J. Y., Yeung, J. W., Snel, E., & Wong, S. Y. (2020). The effects of family-based mindfulness intervention on ADHD symptomology in young children and their parents: A randomized control trial. *Journal of attention disorders*, 24(5), 667-680. <https://doi.org/10.1177/1087054717743330>

- López, S. (2018). *Esencia. Diseño de espacios educativos*. Khaf.
- Loyola, C. D. (2020). La importancia de la participación educativa en los procesos de mejora. *Revista Convergencia Educativa*, 7(julio), 1-18. <http://doi.org/10.29035/rce.7.1>
- Macanchí Pico, Mariana Lucía, Orozco Castillo, Bélgica Marlene, & Campoverde Encalada, María Angélica. (2020). Innovación educativa, pedagógica y didáctica. Concepciones para la práctica en la educación superior. *Revista Universidad y Sociedad*, 12(1), 396-403. http://scielo.sld.cu/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S2218-36202020000100396&lng=es&tlng=es.
- Manhey, M. (2019). Observar a los niños y niñas es aprender de ellos. Una evaluación en educación infantil centrada en los niños y niñas. *Revista Enfoques educativos*, 16 (1), 96-105. <https://enfoqueseducacionales.uchile.cl/index.php/REE/article/view/53665>
- Marchesi, A. (2012). El bienestar de los docentes en tiempos de crisis. *Revista fuentes*, 12, 9-12. <https://revistascientificas.us.es/index.php/fuentes/article/view/2466>
- Margenat, M., Dalmau, M., i Vendrell, R. (2012). Fem camí junts. La construcció de les relacions emocionals entre infants, família i escola. *Guix d'infantil*, 68, 28-31.
- Menezó, M. i Méndez, M. (2018). L'observació: veig, veig... *Guix d'infantil*, 94, 14-17.
- Muntañola, J. (2004). Arquitectura, educación y diálogo social. *Revista Española de Pedagogía*, 228, 221-228.
- Muñoz-Campos, E. M., Fernández-González, A. i Jacott, L. (2018). Bienestar subjetivo y satisfacción vital del profesorado. REICE. *Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 16(1), 105-117. doi:10.15366/reice2018.16.1.007.
- Pallasmaa, J. (2014). *Los ojos de la piel: la arquitectura y los sentidos*. Gustavo Gili.
- Parellada, C. (2021). Més enllà de l'educació emocional: l'essència està en el cor. *Dossier Graó*, 6.
- Pereira, R. i Viviani, L. (2019). Caught between diapers and the blackboard: Teacher identities in nurseries. *Revista Portuguesa de Educação*, 32(1), 73-90. <https://doi.org/10.21814/rpe.14947>
- Quaresma, M.L. y Zamorano, L. (2016). El sentido de pertenencia en escuelas públicas de excelencia. *Revista Mexicana de investigación educativa*, 11(68), 275-298.
- Reus, R. L., Caraballo, S., Mas, I., Aicart, I. (2022). Verge de Lluc, una escola per a tothom. En Amer, J. (Dir.), *Anuari de l'educació de les Illes Balears 2022* (pp. 504-515). Fundació Guillem Cifre de Colònia.
- Riera, M. A., Ferrer, M. i Ribas, C. (2014). La organización del espacio por ambientes de aprendizaje en la Educación Infantil: significados, antecedentes y reflexiones. RELAdEI, *Revista Latinoamericana de Educación Infantil*, 3(2), 19-39.

- Riera, M. A. (2020). Del zapping a la experiència en la creació de los entorns d'aprenentatge RELAdEI- *Revista Latinoamericana de Educació Infantil*, 9(1), 91-96.
- Rinaldi, C. (2013). En la escola del segle XXI se parla de creativitat. *Educadores: Revista de renovació pedagògica*, 247-248, 179-179.
- Rosselló, M. R. i De la Iglesia, B. (2021). El feedback entre iguals i la seva incidència en el desenvolupament professional docent. *Revista Complutense de Educació* 32(3), 371-382. <https://doi.org/10.5209/rced.70173>
- Sales, A. (2012). Creant xarxes per a una Ciutadania Crítica des de l'escola intercultural inclusiva. *Revista de Educació Inclusiva*, 5(1), 51-68.
- Tonucci, F. (2019). *Per què la infància: Sobre la necessitat que les nostres societats apostin definitivament per les nenes i els nens*. Destino.
- Téllez-Martínez, S., Cantón-Mayo, I. i García-Martín, S. (2021). Impediments a la consecució de la satisfacció i el benestar docent. *Campus Virtuales*, 10(1), 185-193.
- Torremorell, M. C. B. (2020). *Pràctiques restauratives per a la prevenció i gestió de les conflictes: 20 cercles de la paraula i una assemblea en l'aula*. Narcea.
- Traver, J., Sales, A. i Moliner, O. (2010) Ampliant el territori: algunes claus sobre la participació de la comunitat educativa. *Revista Iberoamericana sobre Qualitat, Eficàcia i Canvi en Educació*, 8(3), 97-119. <https://revistas.uam.es/reice/article/view/4746>
- Traveset, M. (2016). Humanitzar l'educació amb les aportacions de la pedagogia sistèmica multidimensional. *Comunicació Educativa: revista d'ensenyament de les comarques meridionals de Catalunya*, 29, 17-23, <https://raco.cat/index.php/comeduc/article/view/322058>.
- Traveset, M. i Parellada, C. (2017). *R_Evolució del sistema educatiu. La pedagogia sistèmica multidimensional, un paradigma educatiu emergent*. Octaedro.
- Uriarte, J. (2006). Construir la resiliència en l'escola. *Revista de Psicodidàctica*, 11(1), 7-24. <https://www.redalyc.org/pdf/175/17514747002.pdf>
- Vecchi, V. (2013). *Arte i creativitat en Reggio Emilia*. Morata.
- Ytarte, R. M. (2018). Relació i vincle educatiu. *Guix*, 443, 44-47.
- Zahonero, A. i Martín, M. (2012). Formació integral del professorat: cap al desenvolupament de competències personals i de valors en els docents. *Tendències Pedagògiques*, 20, 51-70. <https://revistas.uam.es/tendenciaspedagogicas/article/view/2014>

Amb aquesta col·lecció, l'**Institut de Recerca i Innovació Educativa (IRIE-UIB)** continua la tasca iniciada pel **Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació de la UIB** pretén recopilar, analitzar i difondre les bones pràctiques educatives que es duen a terme a les Illes Balears.

La pretensió no és altra que promoure canvis i millores educatives tant en l'àmbit escolar com en el no escolar.

Publicacions relacionades

Bones pràctiques en entorns pedagògics

Número 1. CEIP Es Pont: Per què feim una hora setmanal de filosofia? Projectes de treball i filosofia 3/18.

Número 2. CEIP Son Ferrer: Un entorn cooperatiu i d'aprenentatge

Número 3. INèDITHOS: INtervenció i INvestigació Educativa i Tecnològica en Pedagogia HOSpitalària

Número 4. CEIPIESO Pintor Joan Miró. Els grups interactius: més que una manera d'organitzar l'aula

Número 5. Bones pràctiques amb portafolis (electrònics) als centres educatius d'Eivissa

Número 6. L'aposta per un canvi global al CEIP Puig de na Fatima

Número 7. CEIP Norai: L'aprenentatge basat en projectes de treball a l'educació infantil i primària

Número 8. EI Els Molins: L'alimentació de 0 a 3 des de l'acompanyament respectuós

Número 9. CEIP Verge de Lluc: Els espais d'aprenentatge. Una finestra oberta al benestar



Coordinada per les professores Maria Rosa Rosselló i Carme Pinya

Dossiers d'actualitat

Número 1. Sobre la ràtio alumnes per aula

Número 2. Sobre el model lingüístic escolar de les Illes Balears

Número 3. La Formació inicial del professorat d'Educació Infantil i Primària a les Illes Balears.

Estat de la qüestió i propostes per a la millora

Recursos didàctics

Número 1. Sobre el ciberbullying. Guia per al professorat / Sobre el ciberbullying. Guía para el profesorado.

Número 2. Sobre competències TIC





www.bones-practiques-pedagogiques.uib.es